

ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

IX^{то} ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

(ТРЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ).

XIV заседание, Понеделникъ, 9-й Ноемврий 1898 год.

(Отворено въ 2 часътъ послѣ пладнѣ, подѣ прѣдсѣдателството на подпрѣдсѣдателя Христо Ивановъ.)

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарьтъ Жеко Ив. Жековъ ще прочете списъка на г-да прѣдставителитѣ, за да се види: кой пристѣствува и кой отѣжтствува отъ днешното засѣдание.

Секретарь Жеко Ив. Жековъ: (Прочита списъка.) Отѣжтствуватъ г-да прѣдставителитѣ: Ангелъ Дойчевъ, Боби Лафчиевъ, Георги Губидѣльниковъ, Георги Клисурски, Гоцо Първановъ, Георги Н. Юруковъ, Георги Ив. Михайловъ, Д-ръ Цони Тотевъ, Д-ръ Димитръ Теодоровъ, Иванъ Ев. Гешовъ, Иванъ Срѣбърниковъ, Костаки Пѣевъ, Маню Воджиевъ, Мехмедъ Али Султанъ-Герей Месудовъ, Никола А. Мариновъ, Петко Катрановъ, Петръ Паланчевъ, Стефанъ Границки, Стефанъ С. Бобчевъ, Сава Вакаловъ, Стефанъ Таневъ, Саулъ Камбосевъ, Хаджи Ангелъ Йоцевъ, Христо Гендовичъ и Хаджи Яхя Юмеровъ.

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Отъ общото число на г-да прѣдставителитѣ, въ днешното засѣдание отѣжтствуватъ 25 души; значи, има нужното число прѣдставители, за да се счете засѣданието законно и да се пристѣпи къмъ разискване положенитѣ на дневния редъ въпроси.

На дневния редъ имаме:

I. Първо четение: 1) законопроекта за общественитѣ прѣдприятия и 2) законопроекта за измѣнение забѣлѣжката къмъ 2-ия чл. отъ Закона за акцизитѣ, и

II. Утвърждение пощенскитѣ конвенции и договори (приети отъ Всемирния пощенски конгресъ въ Вашингтонъ) помежду България и държавитѣ, съставляющи „Всемирния пощенски съюзъ.“

Прѣди да се пристѣпи къмъ дневния редъ, моля ония отъ г-да секретаритѣ, които иматъ приготвени съкратени протоколи отъ минхлитѣ засѣдания, да ги прочетжтъ.

Секретарь Жеко Ив. Жековъ: (Прочита съкращения протоколъ отъ X-то засѣдание.)

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Има ли нѣкой отъ г-да прѣдставителитѣ да направи бѣлѣжка върху прочетения съкратенъ протоколъ? (Никой не иска думата.) Попеже никой не иска думата, ще се гласува. Който отъ г-да прѣдставителитѣ приема за вѣренъ и точенъ прочетения съкратенъ протоколъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се за вѣренъ и точенъ.

Има да съобщж на Народното Събрание, че е разрѣшенъ на г-на Ангела Дойчевъ 8-дневенъ отпускъ, на г-на Хаджи Ванда Бобошевски, десетъ-дневенъ, на г-на Атанаса Данковъ, три-дневенъ, на г-на Георги Клисурски, осемъ-дневенъ, и на г-на Мехмеда Али Султанъ-Герей Месудовъ, осемъ-дневенъ отпускъ.

Слѣдъ това, има да съобщж на Народното Събрание, че е постѣпило отъ Министерството на Общитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията едно прѣдложение, за да се счита за загуба на хазната сумата отъ 600 л., които били отпуснжти прѣзъ 1885 год. на инженера Луцки.

Съгласно ли е Народното Събрание да се испрати това прѣдложение въ финансовата комисия? (Гласове: Съгласно!) Който е съгласенъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Ще се испрати въ финансовата комисия.

Първиятъ въпросъ отъ дневния редъ е: първо четение на законопроекта за общественитѣ прѣдприятия.

Молиж г-на секретаря Донкова да прочете на първо четение законопроекта за общественитѣ прѣдприятия.

Секретарь Янколъ Донковъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

по законопроекта за общественитѣ прѣдприятия.

Сега дѣйствующиятъ Законъ за публичнитѣ търгове, съ своята нецѣлнота и неяснотъ, прѣдизвикваше постоянно недоразумѣния, както между Върховната Сметна Палата и учрежденията, относително документитѣ, съ които трѣбва да се оправдаватъ расходитѣ по извършени работи съ или безъ търгъ, така и между учрежденията и прѣдприемачитѣ, при произвежданieto на търговетѣ, или извършването на работитѣ чрѣзъ контракти — обстоятелства, които много прѣчехъ на правилния ходъ на работитѣ и често се отразявахъ въ вреда на държавното съкровище.

За отстранение на тия неудобства и прѣпятствия, състави се прѣдлагаемиятъ законопроектъ, въ който, между другото, сж приведени слѣдующитѣ по-главни начала:

Прѣди всичко, прие се да се измѣни сегашното заглавие на „Законъ за публичнитѣ търгове“ съ по-точното и отговаряюще на неговото съдържание заглавие „Законъ за общественитѣ прѣдприятия“, тъй като този законъ има за цѣль не само да опрѣдѣли реда по който ставатъ търговетѣ, а има за задача да опрѣдѣли условията и начина на удовлетворението държавнитѣ нужди, когато се касае, за да се купи, продаде, наеме или извърши нѣщо за сметка на държавата. По тази причина се призна за умѣстно да се отнесе и самиятъ законъ къмъ финансовитѣ закони, по причина на тѣсната свръзка, която той има съ Закона за отчетността по бюджета. Тази вжтрѣшна свръзка между двата закона е толкова голѣма, щото въ нѣкои законодателства, като напр. ромжнското и италианското, тѣ съставляватъ само единъ законъ.

По-нататкъ, вмѣсто сѣществующия сега редъ за произвежданieto търгъ чрѣзъ явна конкуренция, съ запалването на свѣщъ, който редъ прѣдизвикваше, главно, протеститѣ на прѣдприемачитѣ за момента, когато свѣщъта е изгаснѣла, прѣдвидѣ се, щото такива търгове да ставатъ чрѣзъ устно прѣдложение и се продължаватъ до тогава, до когато конкурентитѣ, единъ по единъ, се откажатъ отъ по-нататъшна конкуренция, и така всѣки да има пълна възможностъ да конкурира и прѣдлага послѣдната си цѣна.

Споредъ дѣйствующия до сега Законъ за публичнитѣ търгове, въ състава на комисиятъ за произвеждане на търговетѣ влизахъ, освѣнъ държавни служители, и по единъ прѣдставителъ отъ мѣстнитѣ общински управления и постоянни комисии; но понеже тия прѣдставители нѣмахъ всѣкога възможностъ да присѣствуватъ въ търговетѣ, намѣри се за добръ, щото съставътъ на комисиятъ да се състои за напредъ само отъ държавни служители, които, като по-добрѣ запознати съ работата, ще прѣдставляватъ по-добри гаранции за запазване интереситѣ на хазната, безъ да се ошетяватъ и законнитѣ права на самитѣ прѣдприемачи.

За залогъ, за участие въ търгове, ще се приематъ само такива български цѣнни книжа, които сж държавни или гарантирани отъ държавата; други български цѣнни книжа ще могатъ да се приематъ само по законодателенъ редъ, и то слѣдъ като бжджтъ надлѣжно гарантирани прѣдъ държавата.

Вънъ отъ това, прѣдвидѣ се начинътъ, по който да се сключватъ и изпълняватъ контракти, съ или безъ търгъ, и констатира чрѣзъ комисии окончателното имъ изпълнение, за което се опрѣдѣлихъ както разносцитѣ, които сж съпрѣжени съ тѣхъ, тъй и правата и задълженията на контрактующитѣ страни, каквито постановления сегашниятъ законъ не съдържахъ.

Наконецъ, опрѣдѣлихъ се по-подробно и по-точно послѣдствията за прѣдприемачитѣ отъ неиспълнението или не-своеврѣменното изпълнение на тѣхнитѣ контракти и задължения спрѣмо държавата, както и правото на послѣдната въ извѣстни случаи за унищожението на сключени търгове.

София, 22-й Октомврий 1898 год.

Министръ на Финанситѣ: Т. Теодоровъ.

Законопроектъ за общественитѣ прѣдприятия.

Глава I.

Общи положения.

Чл. 1. Прѣдприятията за сметка на държавното съкровище се извършватъ съ или безъ търгъ, съгласно съ настоящия законъ и Закона за отчетността по бюджета.

Чл. 2. Подъ думата прѣдприятие въ настоящия законъ се разбира всѣкаквъ родъ съглашение, което има за цѣль да се купи, продаде, наеме или извърши нѣщо за сметка на държавното съкровище.

Чл. 3. За всѣко прѣдприятие, извършвано съ или безъ търгъ, се сключва писменъ контрактъ.

Чл. 4. Може да се не сключватъ писменни контракти за прѣдприятията, извършвани въ слѣдующитѣ случаи:

а) когато прѣдприятието се свършва едноврѣменно съ спазаряването, и

б) когато прѣдприятието, ако и да се извършва слѣдъ спазаряването, но стойността му не надминава 2.000 л.

Глава II.

Произвеждане на търговетѣ.

Чл. 5. Търговетѣ биватъ всѣкога публични и се произвеждатъ по два способа:

а) съ тайна конкуренция, безъ разлика на стойността на прѣдприятието; и

б) съ явна конкуренция, когато сумата на прѣдприятието не е по-голѣма отъ 10.000 л.

Чл. 6. За произвеждане всѣки търгъ се извѣстява, въ зависимостъ отъ располагаемото врѣме, или чрѣзъ обявление въ „Държавенъ Вѣстникъ“, или чрѣзъ обявления,

налепени на по-виднитѣ мѣста въ градоветѣ, гдѣто ще се произвежда търгътъ и извършва прѣдприятието, или чрѣзъ обявления, напечатани въ нѣкои отъ мѣстнитѣ по-распространени вѣстници.

За търгове, въ които е нужно да участвуватъ и външни конкуренти, обявленията се обнародватъ и въ нѣкои отъ по-главнитѣ европейски вѣстници.

За произвежданието на търга трѣбва да се извѣстява поне единъ мѣсець прѣди откриванieto на търга, освѣнъ въ бързи случаи, когато учреждението, което назначава търга, намира за неизбѣжно да намали този срокъ.

Чл. 7. Въ обявлението за търга се обозначава:

- а) названието на учреждението, което назначава търга;
- б) видътъ и количеството или размѣрътъ на прѣдприятието, за което се назначава търгътъ;
- в) помѣщенiето, въ което ще се произведе търгътъ;
- г) деньтъ и часътъ, въ които ще се открие търгътъ, а освѣнъ това, при тайна конкуренция — и часътъ, въ който ще се прѣкрати приеманieto на прѣдложенията;
- д) способътъ, по който ще се произведе търгътъ, т. е. съ явна или тайна конкуренция;
- е) деньтъ и часътъ на прѣтърга (прѣтържката), ако такъвъ ще се произведе;
- ж) размѣрътъ на залога, който трѣбва да се вложи, и
- з) учреждението, при което могатъ да се добиждатъ свѣдения по прѣдприятието, т. е., гдѣто могатъ да се видѣтъ поемнитѣ условия, описанията, плановѣтъ, образцитѣ и др.

Чл. 8. Търговетѣ се произвеждатъ възъ основа на съставенитѣ, прѣди извѣстието за търга, поемни условия и приложенитѣ къмъ тѣхъ, въ зависимостъ отъ естеството на прѣдприятието, описания, смѣтки, планове, образци и др.

Чл. 9. Въ поемнитѣ условия се обозначава:

- а) видътъ и количеството или размѣрътъ на прѣдприятието;
- б) срокътъ, въ който прѣдприятието трѣбва да се извърши, считанъ или отъ датата на утвърждаването на контракта, или отъ дена на съобщението на прѣдприемача за това утвърждение;
- в) подробноститѣ, по които ще бжде извършено прѣдприятието и обезщетенията, на които ще бжде подвържнѣтъ прѣдприемачътъ, ако не изпълни задължението си;
- г) въ какъвъ срокъ отъ датата на утвърждаването на търга, прѣдприемачътъ е длъженъ да сключи надлѣжния контрактъ, и послѣдствията отъ отказването или отлаганieto му да подпише контракта въ опрѣдѣления срокъ;
- д) мѣстото, гдѣто доставляемитѣ прѣдмети трѣбва да се прѣдаждатъ;
- е) кои именно разноси ще останатъ за смѣтка на прѣдприемача, съ които е свържено сключването на контракта и изпълнението на прѣдприятието; и
- ж) ще се взиматъ ли въ внимание случаитѣ отъ не-прѣодолима сила, или не.

Чл. 10. Слѣдъ като се обнародва обявление за произвежданието на извѣстенъ търгъ, не се допущатъ никакви измѣнения или допълнения въ относящитѣ се до

прѣдприятието поемни условия и приложенитѣ къмъ тѣхъ описания, смѣтки, планове, образци и други подобни.

Забѣлѣжка. Ако стане нужда да се измѣнятъ нѣкои отъ горнитѣ книжа, търгътъ се отлага съ ново обявление най-малко за двѣ недѣли.

Чл. 11. Никой не може да бжде приетъ да конкурира, ако не прѣдстави свидѣтелство за способностъ отъ Българската Търговска Камара, или отъ нѣкое мѣстно държавно учреждение, за извършено по-рано подобно прѣдприятие, свидѣтелство отъ своята община, че се ползува съ граждански и политически права и редовенъ документъ, че е вложилъ нужния залогъ.

Освѣнъ горнитѣ документи, чуждоподданныитѣ конкуренти трѣбва да прѣдставятъ, отъ консулитѣ си въ България, декларация, че въ случай на прѣпирня по извършване на прѣдприятието, за което ще конкуриратъ, тѣ ще се сждѣтъ единствено въ мѣстнитѣ български сдилища, рѣшенията на които ще бждѣтъ задължителни за тѣхъ, и че консултътъ, за въ подобни случаи, не ще има да се намиса въ распрата съ консулската защита.

Забѣлѣжка. Издаденитѣ отъ общинскитѣ управления свидѣтелства иматъ сила за 6 мѣсеца, а оавзи — отъ държавнитѣ учреждения и търговскитѣ камари — за една година, ако прѣзъ тѣзи срокове тѣ не сж отиѣнени.

Чл. 12. Не се изисква прѣдвиденото въ прѣдидния членъ свидѣтелство за способностъ: а) отъ лица, които участвуватъ въ търгове за покупка и наеманie на правителствени имоти, както и за доставка на грубъ материалъ, нужденъ за постройка на шосета; б) отъ мѣстнитѣ и чуждестранни фабриканти, когато се касае за прѣдприятия отъ вида на тѣхната фабрикация, както и отъ лица специалисти-техници, признати за такива отъ установенитѣ отъ закона власти, когато се касае работата отъ специалността имъ; в) когато при търга на прѣдприятията за постройкы прѣдприемачътъ прѣдстави за технически ръководител на прѣдприятието лице, способността на което е удостоверена отъ Министерството на Общитѣ Сгради или отъ окръжнитѣ инженери.

Чл. 13. Когато прѣдприятието има за прѣдметъ доставката или извършването на нѣща, съставляющи специалностъ само на нѣкои лица или фабрики, то надлѣжното учреждение може да ограничи конкуренцията само между такивато лица — специалисти и фабриканти — подъ условие, обаче, щото конкурирующитѣ да бждѣтъ не по-малко отъ трима, да бждѣтъ поканени своеврѣменно писменно и изрично поименно, указани въ особенъ за благоврѣменно съставенъ списъкъ на допускаемитѣ къмъ участие въ търга лица или фабрики.

Чл. 14. Отнима се правото за участие въ търгове, прѣзъ извѣстенъ периодъ, не по-дълъгъ отъ три години, на ония конкуренти, които сж се показали неисправни по изпълнението на извѣстно прѣдприятие, извършено за смѣтка на държавата, окръжията или общинитѣ.

Чл. 15. Отниманieto правото за участие въ търговетѣ става съ мотивиранъ приказъ отъ надлѣжния министръ — за търговетѣ, извършвани за смѣтка на държавата, а отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла — за търго-

ветѣ, извършвани за сметка на окръжията и общинитѣ; въ послѣдния случай — по прѣдставление отъ надлѣжния окръженъ управителъ или общински кметъ.

Конкурентътъ, комуто е било отнето правото да участвува въ търговетѣ по извѣстно министерство, не може да се допусне да участвува въ търгове и по другитѣ министерства, нито въ тия при окръжнитѣ и общински управления.

Приказътъ, съ който се отнема правото на нѣкой конкурентъ да участвува въ търговетѣ, трѣбва да се съобщава за свѣденіе и на другитѣ министерства и обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

Приказътъ на министра не подлѣжи на никакво обтѣжаване и влиза въ сила отъ дени на обнародванетоъ му.

Чл. 16. Длѣжностнитѣ лица, на които сж повѣрени държавни, окръжни и общински имоти, както и имоти, принадлежащи на благотворителни дружества, не могатъ да взематъ участие, нито направо, нито посредствено въ търговетѣ, които се отнасятъ до тия имоти.

Чл. 17. Никой конкурентъ не може да оттегли прѣдложението си, което е направилъ въ врѣме на търга, освѣнъ ако послѣдниятъ бѣде унищоженъ.

На конкурентъ, който оттегли прѣдложението си, конфискува се залогътъ му и, ако сумата на послѣдния бѣде по-малка отъ разницата между прѣдложената му цѣна и оная, която иде най-износна слѣдъ нежъ, обявява се новъ търгъ, за сметка на неустоявшия.

Чл. 18. Не се взиматъ въ внимание прѣдложения, дадени, при явна конкуренция, слѣдъ свършване на търга, а при тайна — слѣдъ опрѣдѣление за приеманіето на прѣдложения срокъ.

Чл. 19. За произвежданіето на всѣки търгъ се назначава особена комисиия въ съставъ: единъ прѣдсѣдателъ и не по-малко отъ двама членове, единиятъ отъ които, е мѣстниятъ финансовъ чиновникъ или неговиятъ помощникъ. Комисиията се назначава отъ управителя на учреждението, което е назначило търга, измежду подвѣдомственнитѣ му чиновници.

Въ състава на комисиията може да влиза и управителътъ на учреждението, ако търгътъ подлѣжи на утвърдяване отъ по-горна инстанция.

Въ състава на комисиията могатъ да се назначаватъ само държавни чиновници, които получаватъ заплата 2000 л. и повече, както и всички офицери, безъ разлика на чинъ.

Забѣлѣжка. Въ околийскитѣ центрове могатъ да се назначаватъ за членове въ комисиията и чиновници, получаващи заплата най-малко 1800 л.

Чл. 20. Когато учреждението нѣма възможность да назначи комисиия отъ своя персоналъ, тържната комисиия се назначава: въ окръжнитѣ градове, отъ окръжния управителъ, а въ околийскитѣ центрове — отъ околийския началникъ, измежду персонала на всички учреждения отъ разнитѣ вѣдомства, слѣдъ прѣдварително споразумѣние съ началникитѣ на тия учреждения, и то прѣимуществено отъ чиновникитѣ по онова вѣдомство, за сметка на което се произвежда търгътъ.

Чл. 21. Търговетѣ се произвеждатъ по общо правило въ оня градъ, гдѣто ще се извършва прѣдприятието.

За прѣдприятия, въ които могатъ да взиматъ участие конкуренти отъ цѣлата страна, търговетѣ могатъ да се произвеждатъ и въ други центрове.

За едно и сжщо прѣдприятие могатъ да се произвеждатъ търгове едновременно и въ други нѣколко градове.

Търговетѣ се произвеждатъ всѣкога въ града.

Чл. 22. За резултата на всѣки търгъ се съставлява протоколъ, въ който се излагатъ: денътъ и часътъ на отворяніето на търга; часътъ, до когато сж се приемали прѣдложения; имената и прѣзимената на конкурентитѣ, които сж се явили прѣзъ това врѣме, и на лицата, които не сж били допускати отъ комисиията да участвуватъ на търга, по неиспълнение прѣдписанията на чл. 11-й, съ указание на причинитѣ за това неприеманіе; прѣдложенитѣ цѣни отдѣлно отъ всѣки конкурентъ; кой отъ конкурентитѣ е прѣдложилъ най-износната цѣна, и кога е закритъ търгътъ. Освѣнъ това, въ протокола се вписватъ и всички други обстоятелства, които могатъ да иматъ влияние за утвърдяваніето или неутвърдяваніето на търга.

Въпроситѣ въ комисиията се рѣшаватъ по вишегласіе.

Въ случай на раздѣление на гласоветѣ, мнѣніето на прѣдсѣдателя прѣодолява.

Протоколътъ се подписва отъ цѣлия съставъ на комисиията въ самото засѣданіе.

Членоветѣ, които бихж останали на особно мнѣние, длѣжни сж да го изложатъ писменно въ самия протоколъ при подписваніето му, и да заявятъ за това въ комисиията, за да се уговори въ протокола, а когато особеното мнѣние, изложено писменно, би изисквало обширна мотивировка, позволява се да се прѣдаде на прѣдсѣдателя на комисиията, за прилаганіето му къмъ протокола, въ двадневенъ срокъ, считанъ отъ датата на протокола.

Чл. 23. Слѣдъ закриваніето на търга, веднага се залѣпя обявление, на видно и достѣпно мѣсто за публиката, въ учреждението, гдѣто се е произвелъ търгътъ; въ това обявление се означава: коя е послѣдната цѣна, добита на търга.

Чл. 24. Ако прѣди истичаніето опрѣдѣления срокъ, означенъ въ обявлението за произвеждане на прѣтъргъ, нѣкой прѣдложи по-износна цѣна, не по-малко отъ 5%, отъ оная добита на първия търгъ, то въ опрѣдѣления горѣ срокъ се пристъпва къмъ произвежданіето на прѣтърга, който се произвежда отъ сжщата комисиия и по сжщия начинъ, по който е билъ произведенъ първиятъ търгъ.

Забѣлѣжка I. Прѣдложението, съ което се прѣдлага 5% намаление или повишение на цѣната, добита на търга, се прави по приложения обр. № 1.

Забѣлѣжка II. Срокътъ за прѣтърга, въ търговетѣ съ стойность по-голяма отъ 10.000 л., не може да бѣде по-малкъ отъ 3, нито по-голямъ отъ 10 дни.

Чл. 25. Прѣдложената по-износна цѣна съ петъ и повече % се взема за основа на конкурираніето при прѣтърга.

Прѣтъргътъ може да се утвърди върху тогова, който е прѣдложилъ цѣната за допусканіе прѣтърга, ако на този прѣтъргъ не се яви никакъвъ конкурентъ.

Чл. 26. Търгът, на който се е явил само единъ конкурентъ, се счита за не станжалъ.

На прѣтърга, обаче, ако се яви само единъ конкурентъ, прѣтъргътъ може да се утвърди върху него.

Чл. 27. За резултата отъ прѣтърга се съставлява протоколъ, който трѣбва да съдържа всички данни, прѣдвидени въ чл. 22-й. Освѣнъ това, въ този протоколъ се означава името и прѣзимето на конкурента, който е прѣдложилъ цѣната, която е послужила за основа на прѣтърга, както и размѣрътъ на тая цѣна.

Чл. 28. Слѣдъ свършване на прѣтърга, прѣдседателътъ на комисията прѣдставлява цѣлото тържно дѣло въ онова учреждение, което е назначило търга.

Тържното дѣло се състои: отъ поемнитѣ условия и другитѣ къмъ тѣхъ приложения; отъ протоколитѣ, съставени за резултата отъ първия търгъ и прѣтърга; обявленията за тѣхъ; отъ листоветѣ за прѣдложенитѣ цѣни, залозитѣ и други документи и оригиналнитѣ прѣдложения на конкурентитѣ, при търговетѣ съ тайна конкуренция.

Чл. 29. Жалби за нередовности, допуснати отъ страна на комисията, се подаватъ на името на онова учреждение, което ще утвърждава търга. Подобни жалби могатъ да се подаватъ, догдѣ трае търгътъ, и на прѣдседателя на комисията, който е длъженъ да ги приложи къмъ тържното дѣло, заедно съ нуждитѣ по тѣхъ обяснения.

Чл. 30. Търгътъ се счита свършенъ съ утвърждаването му отъ надлѣжния министръ, или упълномощеното отъ него лице, който и опрѣдѣля на кого, именно, отъ конкурентитѣ цѣнитѣ се считатъ за приемливи, като най-износни за държавното съкровище и утвърждава търга върху тогози, който ги е прѣдложилъ; въ противенъ случай, назначава се новъ търгъ.

Глава III.

Търгъ съ тайна конкуренция.

Чл. 31. Търговетѣ съ тайна конкуренция ставатъ чрѣзъ писмени прѣдложения (offres) по приложения обр. № 2.

Чл. 32. Прѣдложението трѣбва да бѣде запечатано въ особенъ пликъ. Този запечатанъ пликъ, заедно съ документитѣ, упоменати въ чл. 11-й, се влагатъ и запечатватъ въ вторъ пликъ.

Чл. 33. Запечатаниятъ, по горния начинъ, вторъ пликъ, се прѣдава на комисията, въ публично засѣдание, при откриванieto на търга и най-късно до опрѣдѣления въ обявлението срокъ (чл. 7., п. г); обаче, конкурентитѣ могатъ и прѣди откриванieto на търга да испращатъ до учреждението, което е обявило търга, прѣпорѣчани по пощата, прѣдложенията си, заедно съ прѣдвиденитѣ въ чл. 11-й документи, като отбѣлѣзватъ на плика, че той съдържа прѣдложение за еди-кой си търгъ и че трѣбва да се отвори отъ комисията, произвождаща търга.

Полученитѣ, прѣди търга, прѣдложения се прѣдаватъ отъ учреждението, безъ да се отварятъ, на комисията, и то веднага слѣдъ откриванieto на търга.

Конкурентитѣ, които не сж се явили лично на търга, не могатъ да оспоряватъ правилността на този послѣдния,

подъ прѣдлогъ, че прѣдложенията имъ, като сж били испратени по пощата, чрѣзъ телеграфа или по други начинъ, не били получени или прѣдадени на врѣме въ тържната комисия.

Чл. 34. Едновременно съ получаванieto на прѣдложенията, комисията поставя върху плика на всѣко отъ тѣхъ номеръ по реда, по който се получаватъ или приематъ. Слѣдъ истичанieto на срока за приеманieto на прѣдложенията, прѣдседателътъ на комисията, въ публично засѣдание, почва отварянieto на пликоветѣ по реда на номерацията имъ и наденитѣ, въ всѣки пликъ, отдѣлно, книжа, се вписватъ въ особенъ листъ, съ исклучение на прѣдложението, което си остава запечатано въ своя пликъ.

Слѣдъ като се отворитъ, по горния начинъ, всичкитѣ пликове и наденитѣ въ тѣхъ книжа, съ исклучение на прѣдложенията, бжджтъ вписани въ листа, комисията, въ тайно засѣдание, рѣшава: кои отъ конкурентитѣ удовлетворяватъ и кои не, условията, прѣдвидени въ чл. 11-й, и съобщава мотивираното си рѣшение въ публично засѣдание.

Чл. 35. Слѣдъ това, прѣдседателътъ на комисията, въ публично засѣдание, започва отварянieto на прѣдложенията. Всѣко прѣдложение се прочита на високъ гласъ и прѣдложенитѣ цѣни се записватъ въ особенъ листъ.

Чл. 36. Прѣдложението на оня конкурентъ, който не бѣде допуснатъ на търга, не се отваря, а му се повръща, ако той пожелае.

Сжщо не се отваря прѣдложението, ако на търга се яви само единъ конкурентъ.

Чл. 37. Прѣдложение, което не е съобразно съ приложения къмъ настоящия законъ образецъ, не се взема въ внимание, като се отбѣлѣжи за това и въ протокола.

Забѣлѣжка. Не се забранява на министритѣ, когато се касае за важни прѣдприятия, да прѣдлагатъ на конкурентитѣ таквъ образецъ за прѣдложение, какъвто намиратъ за най-цѣлесобразенъ. Подобни образци трѣбва да се прилагатъ къмъ поемнитѣ условия.

Чл. 38. Учреждението, за смѣтка на което се произвежда търгътъ, е длъжно прѣдварително да опрѣдѣли цѣната на прѣдприятието, по която цѣна, като износна за съкровището, прѣдприятието би се възложило нѣкому.

Опрѣдѣлената цѣна, въ запечатанъ съ восѣкъ пликъ, се прѣдава на тържната комисия, едновременно съ откриванieto на засѣданieto ѝ, за произвеждане на първия търгъ. Пликътъ се отваря и цѣната се прочита на високъ гласъ, въ публично засѣдание, слѣдъ свършване на прѣтърга, и се вписва въ протокола.

Ако за нѣкой търгъ не е имало прѣтъргъ, по не-явяване конкуренти да прѣдложатъ по-износна цѣна отъ оная, добита на търга, тържната комисия се събира въ опрѣдѣления въ обявлението часъ за произвеждане на прѣтърга, распечатва плика съ опрѣдѣлената отъ учреждението цѣна, прочита ѝ на високъ гласъ въ публично засѣдание и състави нужния за това протоколъ.

Чл. 39. Когато на търга се получи цѣна, равна или по-износна отъ оная, опрѣдѣлена отъ учреждението, търгътъ се утвърждава, съгласно чл. 30-й.

Чл. 40. Въ случай, че никой от конкурентитѣ не е предложилъ равна или по-износна цѣна отъ она, опредѣлена отъ учреждението, търгътъ се счита за не станжалъ и се назначава новъ търгъ, на общо основание. Ако и на новоназначения търгъ се получи по-неизносна цѣна отъ она, опредѣлена отъ учреждението за първия не станжалъ търгъ, последниятъ може да се утвърди върху она конкурентъ, който е предложилъ най-износната цѣна, съгласно чл. 30-й или пъкъ прѣдприятието да се извърши по реда указанъ отъ Закона за отчетността по бюджета.

Чл. 41. Въ случай, че нѣколко конкуренти предложатъ една и съща най-износна цѣна, прѣдлага имъ се да прѣдставятъ, въ допълнение на първитѣ си прѣдложения, въ същото заседание, нови писменни цѣни. Ако конкурентитѣ не пожелаатъ да дадатъ нови цѣни или, ако и да сж подали такива, но пакъ се получатъ нѣколко еднакви цѣни, въ такъвъ случай, по распореджание на прѣдседателя на комисията, хвърля се жребие, за да се опредѣли, кой отъ конкурентитѣ ще се счита да е далъ най-износната цѣна.

Глава IV.

Търгъ съ явна конкуренция.

Чл. 42. Търговетѣ съ явна конкуренция ставатъ чрѣзъ устни прѣдложения.

Чл. 43. Веднага съ отварянieto на търга, комисията започва да приема отъ явившитѣ се конкуренти изискуемитѣ се отъ чл. 11-й документи, които вписва въ особень листъ.

Слѣдъ това, въ тайно заседание, съставлява списъка на конкурентитѣ, които се допускатъ на търга и съобщава по кои мотиви не сж допуснати извѣстни конкуренти, ако такива има, подиръ което се прочитатъ на високъ гласъ поемнитѣ условия и другитѣ къмъ тѣхъ приложения, и се приканватъ допуснатитѣ конкуренти да се распишатъ върху тѣхъ, че се съгласяватъ да поемжтъ прѣдприятието по прѣдложенитѣ отъ тѣхъ цѣни и по условията, изложени въ тия книжа.

Конкуренти, които се явятъ на търга, слѣдъ като комисията се е произнесла за съставяние списъка на конкурентитѣ, не се допускатъ.

Чл. 44. Като се обяви списъка на конкурентитѣ, пристѣпва се къмъ наддавание или намалавание отъ първоначалната цѣна, която се опредѣля отъ самата комисия, въ случай че такава не е била опредѣлена и съобщена на комисията отъ надлѣжното учреждение.

Търгътъ се продължава публично до свършване на конкуриранието по слѣдующия редъ:

Прѣдседателятъ на комисията приканва конкурентитѣ по реда, по който сж вписани въ особенния листъ, и прѣдлага всекому да обяви цѣната си. Последната се повтаря отъ прѣдседателя на комисията и се вписва отъ одного отъ членоветѣ, въ нарочно приготвения за това листъ, въ който прѣдварително сж вписани, подъ същата номерация, допуснатитѣ конкуренти, съ нужното свободно

мѣсто между имената имъ за вписване прѣдлаганитѣ отъ тѣхъ цѣни.

Този поредѣкъ на привикване за прѣдлагание цѣнитѣ се повтаря непрѣкъснато до свършване на състезанието. При това, она отъ конкурентитѣ, който, привиканъ по реда си да прѣдложи нова по-износна цѣна, не направи това, се счита отъ комисията като да се е отказалъ отъ понататѣшна конкуренция, за която цѣль е длѣженъ да се распише въ приготвената въ сѣщия листъ графа, срѣщу номера по реда му, че се отказва да конкурира; не се ли распише, то комисията прави нуждната за това бѣлѣжка въ самия листъ и конкуренцията се продължава по сѣщия начинъ между останалитѣ конкуренти, до като единъ по единъ, по реда си, всички се откажжтъ.

Чл. 45. Когато комисията види, че конкуренцията ще се продължи, то търгътъ може да се прѣкъсне до едно опредѣлено врѣме, прѣзъ сѣщия или слѣдующия присѣственъ день, като се съобщи на конкурентитѣ устно часътъ и минутата, въ която точно ще се започне продължаванието на търга. Точно въ опредѣленото врѣме, търгътъ се отваря и конкуренцията се продължава само между сѣщитѣ конкуренти, които сж участвували отъ началото на търга.

Чл. 46. Она отъ конкурентитѣ, който слѣдъ трикратно повикване по реда си да прѣдложи цѣна, не се яви по каквато и да било причина, счита се да се е отказалъ да конкурира, за което комисията прави нуждната бѣлѣжка въ листа.

Чл. 47. За продажбата на движими, негодни или малоцѣнни прѣдмети търгътъ може да се извършва и съ глашатай, безъ да се съблюдаютъ прѣдписанията на чл. чл. 11, 43—46-й.

Глашатаятъ е длѣженъ да покани до три пѣти за ново наддавание и, само слѣдъ това, комисията рѣшава: да ли послѣдно прѣдложената цѣна е износна за държавното съкровище и въ послѣдния случай рѣшава да се прѣдаде прѣдметътъ на купувача, едновременно съ събиране стойността му.

Съставениятъ отъ комисията протоколъ за търга обема: видътъ и количеството на продаденитѣ прѣдмети, името и прѣзимето на купувача и стойността на купения отъ него прѣдметъ.

Глава V.

Сключване на контракти.

Чл. 48. Контракти се сключватъ:

а) когато прѣдприятието се извършва съ търгъ — възъ основа на добититѣ на търга цѣни и поемнитѣ условия съ приложенията имъ, и

б) когато прѣдприятието се извършва безъ търгъ — възъ основа на съглашението, постигнато чрѣзъ воденитѣ за тая цѣль прѣговори.

Ако съглашението става съ лица, находящи се въ мѣстото на учреждението, което сключва контракта, прѣговоритѣ се воджтъ отъ особена комисия, назначена съгласно чл. чл. 19 и 20-й. За постигнатото отъ прѣговоритѣ

съглашение, комисията съставлява протоколъ, който трѣбва да обема всичкитѣ точки на съглашението, които ще трѣбва да се прѣдвиджтъ въ контракта, или само ония, които не сж прѣдвидени въ поемнитѣ условия, ако такива сж били прѣдварително съставени отъ учреждението.

Ако ли съглашението става съ лица, находящи се вънъ отъ мѣстото на учреждението, прѣговоритѣ се воджтъ направо отъ учреждението и съглашението се констатира съ размѣнената кореспонденция. Въ този случай може да се не сключва особенъ писменъ контрактъ, а за таквъ ще служи размѣнената кореспонденция, съгласно Търговския законъ по изпълнението на търговскитѣ сдѣлки.

Чл. 49. Поемнитѣ условия и упоменжтитѣ въ тѣхъ приложения, възъ основа на които се сключва извѣстенъ контрактъ, трѣбва да бжджтъ подписани отъ двѣтѣ контрактующи страни и съставляватъ нераздѣлна частъ отъ контракта.

Чл. 50. Контрактътъ съдържа: а) датата и мѣстото на сключването му, имената и прѣзимената на контрактующитѣ страни, въ името на кого се задължава частната контрактующа страна, постоянното мѣстожителство и подданството ѝ; б) видътъ и количеството или размѣра на прѣдприятието; в) уговорената цѣна; г) срокътъ за извършване на прѣдприятието; д) наименованието на документа, който удостоверява прѣдставения залогъ, както и размѣрътъ на последния; е) поименование на приложенитѣ къмъ контракта поемни условия и други приложения съ уговорка, че тѣ съставляватъ нераздѣлна частъ на контракта (чл. 49-й).

Чл. 51. Контрактитѣ се сключватъ за смѣтка на държавата въ лицето на прѣдставителя на учреждението и утвърждаватъ отъ надлѣжния министръ или упълномощеното отъ него лице. Сключванитѣ при министерствата контракти се подписватъ или отъ надлѣжния министръ или отъ натовареното отъ него лице и утвърждаватъ отъ министъра.

Чл. 52. Частното контрактующе лице не придобива никакви права отъ сключения му контрактъ, до гдѣто не му се съобщи за утвърждението и не получи, или прѣпишъ отъ него, или втория еднообразенъ екземпляръ.

Забѣлѣжка. Когато контрактътъ се съставлява въ два еднообразни екземпляра, на частното контрактующе лице се прѣдава неогербованиятъ екземпляръ.

Чл. 53. Прѣдприемачътъ заплаща данъка върху занятията, митото, данѣцитѣ октроа и акцизъ, както и всички други данъци, сществуващи и които бихж се наложили отъ законитѣ на страната. Относително бжджцитѣ данъци, допуска се освобождение на прѣдприемача отъ заплащане на такива само, ако за това има уговорено въ контракта и поемнитѣ условия.

Прѣдприемачътъ плаща сщщо и разносцитѣ по сключването на контракта, като: гербовъ сборъ и нужднитѣ берии за завѣрка на подписитѣ.

Забѣлѣжка. Исклучение може да се направи само за ония прѣдприемачи-иностранни фабриканти, които доставляватъ специални прѣдмети, произвеждани въ странство, и се намиратъ само въ ограничено число фабриканти.

Това исклучение не се отнася до прѣдприемачи, на които е възложено прѣдприятието чрѣзъ търгъ.

Глава VI.

Извършване прѣдприятия безъ писменъ контрактъ.

Чл. 54. Всички прѣдприятия, които по стойността си надминаватъ сумата 2.000 л., но за които, съгласно чл. 4-й, п. а, не се изисква сключване на писменъ контрактъ, се извършватъ отъ особена комисия, назначена съгласно чл. чл. 19 и 20-й, съ исклучение:

- а) когато войсковитѣ части се намиратъ въ походъ;
- б) когато наличниятъ съставъ на офицеритѣ въ извѣстна войскава частъ не брои повече отъ 2 офицери, и
- в) за наемане работници.

Глава VII.

За залозитѣ.

Чл. 55. Прѣдприемачътъ влага залогъ, равенъ на 5% отъ стойността на прѣдприятието.

Чл. 56. Залозитѣ биватъ или въ пари, или въ български цѣнни книжа, или въ ипотека.

Цѣннитѣ книжа трѣбва да бжджтъ или държавни, или гарантирани отъ държавата. Други видѣ български цѣнни книжа можжтъ да се приематъ само по законодателенъ редъ, и то, слѣдъ като бжджтъ надлѣжно гарантирани прѣдъ държавата.

Залогъ отъ недвижими имоти се приема само отъ български подданници.

Чл. 57. Слѣдъ утвърждаването на търга, задържа се само залога на тоя отъ конкурентитѣ, върху когото е утвърденъ търгътъ, а залозитѣ на другитѣ конкуренти се повръщатъ.

Чл. 58. Залогътъ въ пари се внася въ Българската Народна Банка или клоноветѣ ѝ, и въ държавнитѣ ковчежничества, а гдѣто нѣма такива, и въ главнитѣ бирничества.

Допуща се да се внасятъ у тържнитѣ комисии като залогъ и пари въ наличностъ, стига залогътъ, който се иска въ пари, да не надминава сумата 500 л. Сумата се прѣдава на прѣдсѣдателя на комисията срѣщу расписка, въ която се означава сумата, името и прѣзимето на вносителя и за кой търгъ или прѣдприятие се внася този залогъ. Слѣдъ утвърждението на търга, залогътъ се внася въ едно отъ поменжтитѣ учреждения.

За внесенитѣ залози се пазжтъ постановленията, прѣдвидени въ Закона за задълженията и договоритѣ.

Забѣлѣжка. Ако залогътъ бжде вложенъ въ Българската Народна Банка въ пари, на прѣдприемача се дава лихва 2% годишно на вложената отъ него сума, която лихва почва да тече два мѣсеци послѣ внасянието на залога.

Чл. 59. Когато залогътъ бжде въ цѣнни книжа, той се внася исклучително въ държавнитѣ ковчежничества.

Прѣдприемачътъ отбѣлѣжава въ особенъ регистръ, че оставя тия книжа като залогъ за еди-кой търгъ или прѣдприятие, подписва се и поставя датата.

Чл. 60. За да се даде една ипотека като залогъ, тя трѣбва да е първа и да е направена съгласно Закона за ипотекиѣ.

Ипотеката се записва на името на мѣстния окръженъ управителъ.

Чл. 61. Когато залогътъ е даденъ въ цѣнни книжа, или въ ипотека, и трѣбва да се задържи цѣлиятъ или частъ отъ него за въ полза на държавата, прѣдприемачътъ се поканва да внесе, въ течение на 20 дена, нужната сума въ наличностъ, за да му се повърнатъ заложенитѣ отъ него цѣнни книжа или имоти; въ противенъ случай, цѣннитѣ книжа се прѣдаватъ на Българската Народна Банка, за да ги продаде за негова смѣтка, а за продажбата на ипотекиранитѣ имоти се поисква отъ надлѣжния съдъ да издаде нужния изпълнителенъ листъ.

Отъ придобититѣ отъ продажбата суми се задържа принадлежащата частъ на държавата, а остатъкътъ, ако има такъвъ, се повръща на прѣдприемача, слѣдъ като се спаднатъ станалитѣ по продажбата разноси.

Глава VIII.

Исполнението на контрактитѣ.

Чл. 62. За всички въпроси по исполнението на контрактитѣ се прилагатъ съответствующитѣ прѣдписания на Закона за задълженията и договоритѣ, съ прѣдвиденитѣ въ настоящия законъ исключения.

Чл. 63. Когато частната контрактующа страна се прѣдставлява отъ нѣколко лица, тия лица отговарятъ солидарно за исполнението на контракта.

Чл. 64. Приемането на извършенитѣ работи, или на доставенитѣ прѣдмети, ще става по начина, показанъ въ поемнитѣ условия, или другитѣ тържни книжа. Въ отсъствието на такива распорѣждания, приемането ще става отъ назначени за тая цѣль комисии, съгласно чл. чл. 19 и 20-й.

Чл. 65. Учреждението, за смѣтка на което се извършва прѣдприятието, отхвърля доставенитѣ прѣдмети, или не приема извършенитѣ работи, ако комисията е намѣрила, че не отговарятъ на условията, уговорени въ контракта.

Въ случаитѣ, когато рѣшението на комисията не е било единодушно, и прѣдприемачътъ бѣде недоволенъ отъ него, допуца се назначението на втора комисия, която да се произнесе по прѣдмета. Рѣшенията на приемнитѣ комисии, когато сж взети единодушно, или пъкъ слѣдъ повторно назначаване на комисия, сж окончателни и не подлѣжатъ на оспорване отъ прѣдприемача.

Чл. 66. Окончателно бракуванитѣ отъ комисията доставени прѣдмети, или извършени работи, не могатъ да се приематъ съ каквато и да било отстъпка.

Чл. 67. Когато приготвенитѣ за прѣдаване прѣдмети загинатъ отъ непрѣодолими сили, прѣди да сж били окончателно приети, макаръ и да сж се намирали въ правителствени помѣщения, загубата е за смѣтка на прѣдприемача, освѣнъ ако противното не бѣде уговорено въ контракта.

Ожщо въ тежестъ на прѣдприемача сж всички поврѣди и загуби, причинени отъ непреодолими сили и въ другитѣ прѣдприятия, извършвани за смѣтка на държавата.

Чл. 68. Прѣдприемачитѣ не могатъ да искатъ увеличение на цѣната подъ прѣдлогъ, че нѣкакво обстоятелство или събитие е направило по-тежко исполнението на задълженията имъ.

Чл. 69. Запрѣтава се да се прѣотстъпва прѣдприятието другиму безъ позволениято на оногова, който е утвърдилъ търга. Въ противенъ случай, учреждението, което е произвело търга, може или да счита нарушенъ контракта и да конфискува залога на прѣдприемача, или пъкъ да произведе новъ търгъ за смѣтка на послѣдний.

Прѣотстъпването, ако то се позволи, става съгласно Закона за задълженията и договоритѣ (глава IV, отдѣление II).

Чл. 70. На прѣдприемачитѣ ще се плаща по части или исцѣло, споредъ както бѣде уговорено въ послѣднитѣ условия.

Чл. 71. Прѣдприемачътъ е длъженъ да извърши възложеното върху му прѣдприятие на срока, указанъ въ поемнитѣ условия, или другитѣ книжа. Продължение на срока може да се направи само, когато забавянieto въ исполнението е било причинено отъ непрѣодолими сили, констатирани отъ назначена за тая цѣль отъ учреждението комисия.

Прѣдприемачътъ, обаче, е длъженъ да съобщи за съществуването на непрѣодолимитѣ сили и да заяви за констатиранието имъ най-късно до 15 дни, слѣдъ който срокъ заявлението му нѣма да се взима въ внимание.

Забѣлѣжка. Когато се касае за доставки отъ странство, ако доставката не бѣде извършена на срока, по причина на непрѣодолима сила, съществуването на послѣдната трѣбва да се докаже съ официални документи не по-късно отъ контрактния срокъ.

Чл. 72. Само надлѣжниятъ министръ има право да признае непрѣодолимитѣ сили като такива и, слѣдователно, съгласно прѣдшествующия членъ, да продължи срока на прѣдприятието, разумѣва се, ако нуждата отъ прѣдприятието не бѣде прѣминѣла.

Чл. 73. Съ истичанието на срока на контракта, настѣпва и отговорността на прѣдприемача за неиспълнение на задължението му, безъ да има нужда отъ напомняване.

Чл. 74. Когато прѣдприемачътъ не изпълни задълженията си, било по отношение на срока, било за това, че е доставилъ прѣдмети, или извършилъ работи, несъгласно съ поемнитѣ условия и неприети отъ приемната комисия, унищожава се контрактътъ, и учреждението конфискува залога и произвежда новъ търгъ за смѣтка на прѣдприемача.

Чл. 75. Когато едно прѣдприятие не е било възможно да се извърши до опрѣдѣления срокъ, по писмената просба на прѣдприемача, може да се продължи срокътъ на прѣдприятието, ако нуждата отъ това прѣдприятие не бѣде прѣминѣла. Въ такъвъ случай, ако въ контракта не е распорѣдено иначе, прѣдприемачътъ е длъженъ да плаща обезщетение за всѣки просроченъ день по 1⁰/₀₀, за пър-

витъ 15 дни, а за слѣдующитъ дни — по 2⁰/₁₀₀, върху стойността на цѣлото прѣдприятие.

Обезщетението се удържа отъ сумитъ, които има да получава прѣдприемачтъ, а когато такива нѣма да се получаватъ, или бждтъ недостатъчни, то — и отъ залога по прѣдприятието.

Чл. 76. Когато прѣдприятието се извършва за смѣтка на прѣдприемача, възъ основание на чл. чл. 69 и 74-й, ако добититъ или уговорени нови цѣни бждтъ по-неизносни отъ ония, по които е трѣбвало да се извърши прѣдприятието, разликата остава въ тежестъ на прѣдприемача; ако ли бждтъ по-износни, разликата остава въ полза на държавата.

Чл. 77. Министертъ има право да унищожи контракта, когато се констатира, чрѣзъ актъ, че прѣдприемачтъ, безъ да е въспрѣпятствуванъ за това отъ непрѣодолима сила, не изпълнява прѣдвиденитъ въ поемнитъ условия задължения, ако и да е билъ писмено приканенъ.

Унищожението на контракта, въ такъвъ случай, влѣче слѣдъ себе си конфискуване на залога и извършване на прѣдприятието за смѣтка на прѣдприемача, съгласно прѣдшествующия членъ.

Чл. 78. Министертъ има право да унищожи контракта още: когато изпълнението му прѣдставлява загуби за държавата, когато нѣкое непрѣдвидено обстоятелство направи безполезно прѣдприятието, за което е сключенъ контрактътъ, или когато е прѣминжала нуждата, за която е билъ сключенъ контрактътъ. Въ тия случаи, комисията опрѣдѣля и обезщетението, което да се даде на прѣдприемача, слѣдъ като протоколътъ на комисията бжде утвърденъ отъ министра.

Прѣдприемачтъ трѣбва да бжде обезщетенъ въ този случай само за загубитъ, които прѣтърпѣва съ унищожението на контракта му, но не и за печалбитъ, които би ималъ, ако би билъ оставенъ да довърши (продължава) прѣдприятието.

Прѣдприемачтъ не се лишава отъ правото да се отнесе до сдилищата, ако бжде недоволенъ отъ рѣшението на министра, коелото се касае до размѣра на обезщетението.

Чл. 79. Въ случай, че прѣдприемачтъ умре, надлѣжниятъ министръ има право, споредъ естеството на прѣдприятието, или да унищожи контракта, или да разрѣши на наследницитъ да продължаватъ послѣдното, ако тѣ пожелахтъ.

Чл. 80. Когато прѣдприемачтъ бжде обявенъ въ несостоятелностъ, контрактътъ се унищожава. Въ този случай, ако прѣдприятието е било отъ части изпълнено, залогътъ се задържа, догдѣ прѣдприятието бжде довършено, съгласно настоящия законъ, и врѣдата, произлѣзла отъ доискаряването на прѣдприятието, се попълнюва отъ залога, а остатъкътъ се поврѣща на массата на кредиторитъ; ако изпълнението на контракта не е било почнато, залогътъ се конфискува.

Чл. 81. Споровѣтъ, възникнали между прѣдприемачитъ и държавата, по изпълнението на контрактитъ, начинътъ за разрѣшението на които не е прѣдвиденъ въ настоящия законъ, се разрѣшаватъ отъ гражданскитъ сдилища.

Глава IX.

Извършване прѣдприятия за смѣтка на окръжията и общинитъ.

Чл. 82. Всички прѣдприятия за смѣтка на окръжията и общинитъ се извършватъ съ търгъ, или безъ търгъ, съгласно прѣдписанията на настоящия законъ, съ исключение състава на комиситъ, които се назначаватъ, съгласно постановленията на специалнитъ закони за общинитъ и окръжнитъ съвѣти.

Чл. 83. Както търговетъ, така и контрактитъ, се утвърждаватъ отъ окръжния управителъ, ако стойността на прѣдприятието не надминава 10.000 л.; надмине ли тая сума, тѣ подлѣжатъ на утвърждение отъ Министра на Вжтрѣшнитъ Работи.

Глава X.

За наказанията.

Чл. 84. Лицата, които, чрѣзъ подкупъ или парично възнаграждение, би отстранили отъ участие въ търга свои конкуренти, се наказватъ съ глоба отъ 100—2.000 л., или съ затворъ отъ 1 до 6 мѣсеци.

Глава XI.

Прѣходно положение.

Чл. 85. Законътъ за търговетъ отъ 1882 год., Законътъ за снабдяване войската съ прѣдмети за въоръжение, съ облѣкло, съ храна и съ разни други потребности отъ 1891 год., както и всички други распорѣждания, които противорѣчатъ на настоящия законъ, се отмѣняватъ.

Чл. 86. Публично-административниятъ правилникъ за сключване на договори и за задълженията, които се налагатъ на прѣдприемачитъ, до изработването на другъ новъ и до колкото не противорѣчи на настоящия законъ, остава въ сила.

Обр. № 1.

Образецъ за произвеждане на прѣтъргъ съ намаление или увеличение съ 5% цѣната получена при първия търгъ.

Долуподписаниятъ (име, прѣземе, занятие, мѣстожителство и подданство), като узнахъ резултата отъ произведението на . . . того търгъ за извършването (доставката, за наеманieto, продаването) на еди-кое си прѣдприятие (да се изброи количеството и видътъ на прѣдприятието), задължавамъ се, съ всичкитъ си движими и недвижими имоти, да поема горѣпоменхтото прѣдприятие, точно по условията, съ 5% намаление (повишение, ако прѣдприятието е за продажба) най-износната цѣна добита на горѣпоменхтия търгъ.

При това, прилагамъ и надлѣжното удостовѣрение за внесения отъ мене залогъ и други документи, които се изискватъ отъ закона (да се изброхтъ документитъ).

Обр. № 2.

Образецъ за прѣдложение.

Долуподписаниятъ (име, прѣземе, занятие, мѣстожителство и подданство), който съмъ прочелъ обявлението за

еди-кое си прѣдприятие (да се покаже количеството и видътъ на прѣдприятието) и, слѣдъ като прочетохъ и разбрахъ поемнитѣ условия, заедно съ приложенията имъ (да се изброжатъ всички книжа, планове образци и други подобни, които съставляватъ условията на прѣдприятието), съгласявамъ се и се задължавамъ, съ всичкитѣ си движими и недвижими имущества, да доставя (да извършя, да купя или да наема, споредъ вида на прѣдприятието) горѣпоменжитѣ прѣдмети, а именно: килогр. по л. ст. метра по л. ст. за метра (или за л., ако прѣдприятието се дава исцѣло, или съ % намаление отъ дивиза и т. н.)

Горното прѣдприятие приемамъ да извършя точно, споредъ поемнитѣ условия, приложенията имъ и прѣдписанията на Закона за общественитѣ прѣдприятия и да поема всички разноси, които, споредъ поемнитѣ условия и горѣпоменжия законъ, се възлагатъ върху ми“.

Георги Добриновичъ: Г-да прѣдставители! Разискването на настоящия законопроектъ ми напомни нѣкои работи, извършени при до сега съществуващия Законъ за публичнитѣ търгове. Вѣрвамъ, че нѣма да бѣде излишно, ако знаемъ тия работи, които сж станали при режима на до сега съществуващия Законъ за търговетѣ и, вслѣдствие на това, сега, при приемането на настоящия законопроектъ, да се постарамъ да се отстранятъ, та да се не повтарятъ такива работи, които сж били отъ голѣма вѣрда за съкровището. Прѣзъ 1893 год., по рѣшението на тогавашния Министерски Съветъ, по доброволно съгласие, между единъ прѣдприемачъ и правителството, бѣше отдадена въ гр. Бѣлоградчикъ направата на нѣколко погребѣ за помѣщение на патрони . . . (Христо П. Славейковъ: За Мечкопева ли?) Азъ не говоря за личности. — Тия погребѣ бѣхъ отдадени за 150.000 л. по доброволно съгласие. Азъ вѣрвамъ, че който отъ васъ е ималъ случай да прочете доклада на Върховната Сметна Палата, е видѣлъ какво е станало съ това доброволно съгласие за направата на тия погребѣ, между прѣдприемача и правителството. Отдадени сж за 150.000 л., по доброволно съгласие, защото били необходими и защото трѣбвало да се направятъ по-скоро. А пъкъ какво се вижда отъ доклада на Върховната Сметна Палата? — Вижда се, не само че не сж направени бързо, но и че не е трѣбвало да се отдаватъ по доброволно съгласие, а чрѣзъ търгъ, и че не е казано, че е трѣбвало да съществува каквото и да било доброволно съгласие, защото никаква бързина не е съществувала въ случая. Изисквало се е да се направятъ за нѣколко мѣсеца, както сж мислили двѣтѣ страни, които сж направили това съглашение, а какво се оказва? — Оказва се, не само че въ нѣколко мѣсеци не сж направени, но не сж направени и въ нѣколко години. Срокътъ за свършването имъ е билъ 13-й Ноемврий 1893 год.; а тѣ не сж били направени не само до тоя срокъ, но и на слѣдующата година, а сж били направени на 20-й Февруарий 1896 год. Така щото, въ случая не е имало никаква спѣшностъ, не е трѣбвало да става никакво доброволно съгласие, за да се израсходватъ 150.000 л.

грѣшни пари. Но изпълнено ли е това доброволно съгласие така, както е било направено между двѣтѣ страни? — Не е изпълнено. Трѣбвало е, споредъ съглашението, да се направятъ 4 погребѣ, а пъкъ сж направени само 2. Останалата сума е била употребена за карауленъ домъ и за нѣкои други работи. Така щото, въпрѣки това съглашение, били сж направени работи, които не сж съществували въ съглашението и които не е трѣбвало да се даватъ по доброволно съгласие, а чрѣзъ търгъ.

По-нататъкъ какво ще видите въ доклада на Върховната Сметна Палата, г-да прѣдставители? — Ще видите и Военното училище. Прѣзъ 1889 год. Военното училище е било дадено на търгъ за 722.400 л., но да ли се е ограничилъ тоя търгъ само на тая сума? — Не се е ограничилъ само съ тая сума. Напротивъ, ще видите въ сѣщия докладъ на Върховната Сметна Палата, че е имало добавки, измѣнения, промѣнения, събаряния и плащане на прѣдприемача известни цѣни за събаряние на нѣкои работи.

Прѣдседателствующий Христо Ивановъ: Запитвание ли правите? Моля Ви, говорете по прѣдмета!

Георги Добриновичъ: Азъ говоря по законопроекта. Така щото, добавкитѣ сж достигнали на единъ милионъ и нѣколко хиляди лева още отъ горѣ. И тия добавки, които сж били дадени безъ търгъ, сж правени по доброволно съгласие. Така щото, азъ сметамъ, че при съществуването на такива работи, когато дойде да приемемъ единъ законопроектъ, какъвто е настоящиятъ, ние трѣбва да употребимъ всичкитѣ си усилия, да не се повтарятъ въ бѣдѣ подобни работи, които сж вѣрдителни за съкровището. Като се казва, че за прибавки на Военното училище сж отишли единъ милионъ и нѣколко хиляди лева, то не може да се каже, че не е съществувало злоупотребление, не може да се каже, че тукъ не сж отишли много грѣшни левове. Азъ не можъ да обвинявамъ настоящето правителство, което не е вземало никакво рѣшение по тая работа, защото туй е станало прѣзъ 1889 год. и се е продължавало нѣколко години, но искамъ да кажа, че ние трѣбва да бѣдемъ много строги въ такива случаи. И за насъ бѣше желателно, ако видѣхме тия, които сж вършили тия работи, на скамейката на подсѣдимитѣ. (Стефанъ Ивановъ: Има хиляди такива прѣстѣпления!) Като имамъ прѣдъ видъ всичкитѣ тия работи, азъ сметамъ, че трѣбва да иматъ за длъжностъ, както г-да прѣдставителитѣ, така и комисията, на която ще бѣде прѣдаденъ настоящиятъ законопроектъ, да се занимажатъ по-сериозно съ него и да може, по възможности, да се турятъ такива наказателни распореждания за въ бѣдѣ, та да можемъ да се прѣдпазимъ да не се повтарятъ подобни злоупотребления.

Въ настоящия законопроектъ виждамъ и нѣкои недостатѣци. Тия недостатѣци ще се поправятъ въ комисията, когато се разисква членъ по членъ. Напр., съставътъ на тържнитѣ комисии. Азъ сметамъ, че въ тия тържни комисии изборнитѣ учреждения, или тѣхнитѣ прѣдставители, както бѣше до сега, би трѣбвало да взематъ участие и за въ бѣдѣ. Независимо отъ това, комисиятъ трѣбва да бѣдѣтъ съставени по възможностъ не отъ лица изъ учрежденията,

на които се набавляват известни материали, или пък лица, които сж по-близо към отдаваемитъ прѣдприятия, но по възможност да се турятъ лица въ тия комисии, които не сж свързани или заинтересувани, или нѣма да бждатъ заинтересувани. Независимо отъ това, трѣбва да се ограничтъ най-много доброволнитъ съглашения. Азъ смѣтамъ, че туй доброволно съглашение, което се прѣдвижда въ настоящия законопроектъ, е доста ясно, но трѣбва да се ограничи повече, за да се не повтарятъ злоупотрѣбленията, които азъ посочихъ и които сж изброени въ доклада на Върховната Смѣтна Палата. Независимо отъ това, трѣбва да има и специални наказателни распореджания. Азъ казахъ, че въ тия работи, съ които ни сезира докладътъ на Върховната Смѣтна Палата, би трѣбвало виновниците да бждатъ сждени и наказани.

Христо П. Славейковъ: Не дава Военниятъ Министръ!

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Не прѣкъсвайте оратора, г-нъ Славейковъ!

Георги Добриновичъ: Не ме прѣкъсвайте; вие можете да допълните, когато станете. — Наказателнитъ распореджания, казвамъ, ще трѣбва специално да се прѣдвиджтъ въ тоя законопроектъ, за всѣко едно негово нарушение, за да може виновницитъ да се сждятъ по специални наказателни распореджания. Много пакти общитъ наказателни распореджания може да не бждатъ толкова строги, за да може да ги почувствуватъ тѣзи, които ще направжтъ нарушения на тоя законопроектъ. Ако вие годишно употребяваме $\frac{1}{4}$ отъ бюджета за постройки, общественни и държавни, за поправки на разни учреждения и пр., то необходимо е въ тоя законопроектъ да има и специални наказателни распореджания, прѣдвидени за всички случаи. Азъ смѣтамъ за законопроекта за много важенъ и ще моля комисията, на която ще бжде прѣпратенъ, да се занимае по-сериозно, за да може да се отклонжтъ за въ бжджще веѣкакви опасения за злоупотрѣбления по него. Азъ прѣдлагамъ, прочее, да се приеме законопроектътъ по принципъ.

Добри П. Вояджиевъ: Г-да народни прѣдставители! Законопроектътъ, както ни се прѣдлага отъ г-на Министра на Финанситъ, за общественитъ прѣдприятия самъ по себе си е достатъчно точенъ и пълненъ, въ сравнение съ до сега сжществующия Законъ за публичнитъ търгове. Вземъ думата, г-да, главно не да ходатайствувамъ прѣдъ васъ за неговото приемане по принципъ, отъ колкото да направжъ нѣкои бѣлѣжки въ текста на самия законопроектъ и, разбира се, ако комисията ги намѣри за умѣтни, да ги вземе въ внимание.

Прѣди всичко, едно главно нововъведение, което се въарва въ настоящия законопроектъ, е принципътъ, съ който се отстранява участието на общинскитъ чиновници, а така сжщо и онѣзи отъ постояннитъ комисии, да взематъ участие въ тия тържни комисии. Мотивътъ, както е изложенъ въ законопроекта, е билъ само този, че тѣ не сж вземали редовно участие въ засѣданията на тържнитъ комисии и, слѣдователно, се явява необходимостъ за тѣхното отстранение, а търговетъ ще се произвеждатъ за въ бжджще, споредъ законопроекта, отъ специални комисии, състоящи исклучи-

телно отъ административни чиновници. Прѣди всичко, този мотивъ, г-да, не е достатъченъ да отстрани едни изборни учреждения, които прѣдставляватъ не малко гаранция въ търговетъ, затова, че тѣ редовно не сж посѣщавали тържнитъ комисии. Азъ утвърждавамъ прѣдъ васъ противното, че тѣ сж посѣщавали редовно и ако по нѣкога сж отсъствували, то е било, че търгове за нѣкои прѣдмети се произвеждали единъ, два и три пакти, а началникътъ, комуто сж били тѣ прѣдставени на утвърждение, при всичката правилностъ и законностъ, не сж ги утвърждавали и повръщали отъ ново да се произведе търгътъ. И затова, може би, чиновницитъ отъ изборнитъ учреждения сж се отказвали да вземжтъ редовно участие. Отъ това се вижда, че тѣхното отсъствие не може да служи за мотивъ, че не сж искали да окажжтъ своето съдѣйствие на тия тържни комисии. Ако, слѣдователно, оставимъ комисиятъ, както е прѣдвидено въ законопроекта, увѣрявамъ ви, че ще липсва една сжществена гаранция за държавнитъ прѣдприятия, отдавани чрѣзъ публиченъ търгъ.

Слѣдъ това, г-да, ще направж една забѣлѣжка, че колкото ясно е казано въ чл. 11-й отъ законопроекта, по който се иска свидѣтелство за способностъ на единъ конкурентъ отъ търговската камара или отъ нѣкое мѣстно учреждение, че той е способенъ да взема участие въ търгове, гдѣто се изисква специалностъ, толкозъ тъмно ми се вижда казаното въ послѣдующия чл. 12-й, въ който се казва: (Чете.) „Не се изисква прѣдвиденото въ прѣдидния членъ свидѣтелство за способностъ: а) отъ лица, които участвуватъ въ търгове за покупка и наемане на правителственни имоти, както и за доставка на грубъ материалъ, нужденъ за постройка на шосета“. Значи, че по законопроекта, за грубъ материалъ ще се считатъ само камъне, чакълъ и прѣстъ, нужди за шосейни работи. Моето мнѣние по този въпросъ е, къмъ грубитъ материали да се отнесжтъ и вжглищата, каменни или дървени, и дървета, които често биватъ прѣдметъ за търгове, и нѣма се нужда да искаме отъ доставчицитъ свидѣтелства за способностъ. Слѣдователно, бихъ помолилъ надлѣжната комисия или да остави фразата изобщо „грубитъ материали“, за да се разбира за всички груби материали, или пъкъ да попълни члена, като изброи всички материали, които трѣбва да се считатъ за такива, за да се знае какво се разбира въ дѣйствителностъ подъ думитъ грубъ материалъ, за да не възбужда законопроектътъ съмнѣние въ тия, които ще го привеждатъ въ изпълнение.

Правжъ, г-да, и една обща бѣлѣжка къмъ глава IV на законопроекта, гдѣто се говори за търгове при явна конкуренция. Главното нѣщо, което се измѣнява, г-да, е това, че се исхвърля сжществующето до сега начало, че приемането на цѣнитъ, или врѣмето за произвеждане търга, се опрѣдѣляше съ запалванието на едно парче свѣщъ. Това на практика произвеждаше недоразумѣния, ако свѣщъта се угаси било чрѣзъ едно малко духване, било чрѣзъ едно движение на въздуха, направено по какъвъ да е начинъ отъ нѣкой отъ конкурентитъ, и, слѣдователно, по тоя начинъ

се лишаваха много лица да вземат участие въ търговетъ или да предлагатъ по-низки цѣни. Законопроектътъ поставя за въ бъдеще при явната конкуренция такива начала, които не ще възбуждатъ спорове, именно: дава се право на конкурентитъ всѣки единъ да наддава, до като се насити и, слѣдъ това, писмено да заяви, че се отказва да продължава повече. Това нововъведение е цѣлесъобразно и приемливо, на практика ще бѣде приспособимо, и ще послужи да постигне цѣльта си.

Като се обръщамъ къмъ глава VII за залозитъ, гдѣто се провежда началото да се приематъ за залози пари, цѣни български книжа, или ипотека, виждамъ въ чл. 58-й да е казано: (Чете.) „Залогътъ въ пари се внася въ Българската Народна Банка или клоноветъ ѝ, и въ държавнитъ ковчежничества, а гдѣто нѣма такива, и въ главнитъ бирничества“. Азъ мисля, че нѣма да бѣде злѣ, г-да, ако туримъ, че залогътъ въ пари може да се внася и въ земеделческитъ каси, които ние съ редъ законоположения се старахме да ги поставимъ въ по-високо положение, да имъ дадемъ по-голяма сигурностъ въ обществото, а сега ги отхвърляме, като че не сж въ състояние да отговарятъ, ако се внесатъ въ тѣхъ пари като залогъ. Мень ми се струва, че ако се приеме да се внасятъ залозитъ въ пари и въ земеделческитъ каси, това ще бѣде едно улеснение за самитъ конкуренти.

При това, въ втората алинея на чл. 58-й е казано, че се допуска внасянето на пари въ наличностъ като залогъ и у тържнитъ комисии, стига той да не надминава сумата 500 л. Тѣй като тоя залогъ, по текста на законопроекта, ще се задържа врѣменно у прѣдсѣдателитъ на комисиятъ, до когато се получи отговоръ: да ли търгътъ е останалъ върху лицето или не, то мисля, че може да се тури сумата да бѣде до 1.000 л. По това просто съображение, предлагамъ да се увеличи сумата, защото едно лице може да има всички документи, удостоверяющи неговата правоспособностъ да вземе участие въ единъ търгъ, въ който се иска залогъ повече отъ 500 л., но, по една или друга причина, не успѣе да внесе залога си въ бирничеството или ковчежничеството, и тогачъ ще му се отнеме правото на участие въ търга само за това. Ето защо, мисля, ако се допусне, щото да се депозира врѣменно сума отъ 1.000 л. при комисиятъ, ще се даде по-голямо улеснение на конкурентитъ въ търговетъ.

Сетѣ, обръщамъ благосклонното внимание на комисията по Министерството на Финанситъ върху чл. 65-й, гдѣто се говори за приемнитъ комисии. Г-да! Ако даваме гаранции за запазване въ търговетъ интереситъ на държавата, окръжнитъ постоянни комисии и общинскитъ управления, то не трѣбва да туряме интереситъ на прѣдприемачитъ въ такава голяма зависимостъ отъ приемнитъ комисии, както е казано въ законопроекта. Въ законопроекта е казано, че ако една приемна комисия не се произнесе единодушно по приемането на извѣстни прѣдмети, доставени отъ прѣдприемача, то послѣдниятъ има право да иска втора комисия, но ако комисията ги отхвърли единодушно, прѣдприемачътъ се лишава отъ каквито и да било срѣдства за защита

и удовлетворение. Моето мнѣние по тоя въпросъ е, че първата приемна комисия, било че бракува прѣдметитъ единодушно, било че ги бракува съ разногласие, то и въ единия, и въ другия случай, да се прѣдостави право на прѣдприемача да иска назначаване втора комисия. Това трѣбване още повече се усилява, като се има прѣдъ видъ чл. 66-й, въ който е казано, че като се бракуватъ едни прѣдмети, оставятъ се на всѣгда за смѣтка на доставчика, а не, както е било до сега — да се приематъ съ извѣстни отетжки, размѣрѣтъ на които се опрѣдѣляше отъ надлѣжния началникъ.

Въ заключение ще кажъ, както упоменяхъ и въ началото, законопроектъ да се приеме по начало и да се прати въ надлѣжната комисия, за изучаване и докладване.

Ганчо Гаврийловъ: Г-да прѣдставители! Законопроектътъ, който се прочете на първо четение днесъ, ще замѣни Закона за търговетъ отъ 1882 год., изработенъ, ако помнѣж, отъ тогавашния Държавенъ Съвѣтъ. Законътъ за търговетъ, ако и да е направенъ въ 1882 год., въ врѣмена по-идеални отъ сегашното, пакъ се съгледваше, че законодателятъ се е стремилъ, до колкото може да ограничи възможни нѣкои злоупотрѣбления, които могатъ да ставатъ при отдаване на прѣдприемачъ държавни постройки и други разни държавни прѣдприятия. Въ този законъ, който съществува близу 16 години, разумѣва се, сж се оказали нѣкои недостатѣци, които, може да се мисли, както и азъ мисля, че законопроектъ, който се прѣдлага сега, ще дойде да ги отстрани; ще дойде да извади всичкитъ непрактични нѣща въ стария законъ и да ги замѣни съ нови, съ нѣща, които практиката е доказала, че трѣбва да обема законътъ. Азъ прочетохъ на бързо този законопроектъ и не могъ да откажъ, че, дѣйствиелно, въ него има нѣкои нѣща, които самата практика е доказала, че трѣбва да се поправятъ и пояснятъ; но въ новия законопроектъ има също и нововъведения, които, по моето разбиране, сж нововѣдения, които ще иматъ за послѣдствие възможни нѣкои злоупотрѣбления. Г-нъ прѣдговорившиятъ твърдѣ на мѣсто забѣлѣжи и указа на нѣкои отъ тѣзи нѣща и азъ ги напълно поддържамъ, защото виждамъ, че той говори отъ практика и опитностъ, като указа на нѣкои злоупотрѣбления, каквито може да се случаватъ при разнитъ правителствени доставки.

Най-напрѣдъ нововъведението, което виждамъ да се прави въ настоящия законопроектъ, е названието на законопроекта. Названието на закона е по на мѣсто, отъ колкото бѣше въ стария законъ. Второто нововъведение е, че тоя законъ се отнася къмъ законитъ на Финансовото Министерство, а не както бѣше до сега — къмъ Министерството на Общитъ Сгради и пр. и то по мотиви, че е тѣсно свързанъ съ Закона за отчетността по бюджета. За това нѣщо, разумѣва се, нѣма какво да кажъ, понеже и азъ съмъ съгласенъ, че на този законъ мѣстото е да бѣде отнесенъ и да принадлежи къмъ законитъ на Финансовото Министерство.

Законътъ прави, още едно, тѣй да се каже, нововъведение, за което намекнахъ и г-нъ прѣдговорившиятъ, че исхвърля отъ участие въ състава на комисията лица отъ общинскитъ управления или отъ окръжнитъ постоянни коми-

сии, както е било до сега. Азъ се съгласявамъ, че мотивътъ, който се дава за това нововъведение, именно за изхвърляние отъ състава на тържнитъ комисии лицата отъ общинскитъ управления и окръжната постоянна комисия, т. е. лицата участвуващи отъ изборнитъ учреждения въ тия комисии, е много слабъ. Слабъ е за това, защото, до колкото азъ знамъ, такива лица сж, именно, най-важнитъ при тържнитъ комисии, защото много пкти тѣ именно сж дохождали да се въспротивятъ прѣдъ исканieto да се направи една незаконность, въ врѣме произвождане търга. Съвършено вѣрно е твърдението на г-на Бояджиева, че тѣзи лица, принадлежващи на изборни учреждения, които влизатъ въ състава на тържнитъ комисии, вследствие извършване на нередовности при търговетъ, да сж дохождали до отчаяние и да сж отказвали да участвуватъ втори пктъ на търга. Г-нъ Бояджиевъ, като кметъ, може най-добръ да се е убѣдилъ въ това, защото много пкти законни търгове сж се унищожавали; много пкти неправилно и незаконно е ставало утвърждението на незаконно произведени търгове, даже по нѣкога и въ врѣда на хазната. Има такива случаи много и нѣма защо да ги цитирамъ; даже въ доклада на Сметната Палата, който имаме сега раздаденъ, се намѣрватъ доста такива.

Освѣнъ забѣлѣжитъ, който направи г-нъ Бояджиевъ по прѣдметния законопроектъ, азъ ще си позволямъ и допълниж още нѣкои подобни и да прѣпорѣчамъ на вниманието на комисията, която има да разглежда настоящия законопроектъ, да бжде много внимателна при редактиранieto на разнитъ измѣнения, които ще види за нужно да направи, защото има нѣкои неясни работи; има работи, върху които комисията трѣбва сериозно да се замисли, прѣди да даде своето съгласие да останатъ тѣй, както се прѣдвиждатъ въ законопроекта. Напримѣръ: азъ съмъ съвършено противъ отнеманието на прѣдприемачитъ правото да се оплакватъ прѣдъ сждилищата, срѣщу отхвърленъ тѣхенъ материалъ или стоки отъ приемната комисия, още повече, като въ прѣдлагаемия законопроектъ такива комисии ще се състоятъ исклучително отъ подвѣдомствени на учреждениято чиновници, на които може отъ единъ недобросъвѣстенъ началникъ да бжде заповѣдано: „така ще направите“. Този човѣкъ ще оставите ли да изхвърлѣтъ на сокака, че като не му се приела стоката, да не може и да се оплаче? Това е твърдѣ много. Така щото, комисията, която ще разгледа този законопроектъ трѣбва да прокара принципа, че този, който се оплаква срѣщу дѣйствиата на приемнитъ комисии, да има право да търси удовлетворение отъ сждилищата. Нѣма нужда тукъ да цитирамъ произволи отъ приемнитъ комисии, защото виждамъ, че мнозина знаемъ какви игри се правятъ отъ тѣзи комисии.

Азъ ще забѣлѣжж още едно нѣщо въ настоящия законопроектъ. Узаконява се за въ бждѣще водението на единъ видъ търгъ, какъвто въ стария законъ не се допускаше, а именно, безъ да има формаленъ търгъ, допуска се произвеждане на „търгъ съ кореспонденция“. Добросъвѣстно изпълненъ, такъвъ съ „кореспонденция търгъ“ отъ чиновницитъ, на които се възлага да го изпълнятъ, може

да стане за въ полза и на хазната, но недобросъвѣстното изпълнение може да стане въ врѣда, защото ще ставатъ злоупотрѣбления. Азъ съмъ на мнѣние, че какъвто търгъ и да е, което учреждение и да произвежда търга, той, трѣбва да бжде непрѣмѣнно публиченъ и, както казахъ, съ участие на прѣдставители отъ изборнитъ учреждения. Това начало не трѣбва да се изхвърля, защото то е проведено още въ 1882 год. въ едни по-идеални врѣмена, тогава, когато ние не бѣхме още испорчени. По стария законъ сж ставали злоупотрѣбления само тамъ, гдѣто е могло да се заобиколи законътъ, и при търгове, произвеждани мимо закона. Тамъ, гдѣто търгътъ е билъ произвежданъ формално, съгласно прѣдписанията на закона, и гдѣто сж взимали участие прѣдставителитъ на изборни учреждения, тамъ дѣйствително не е могло да става злоупотрѣбление. Търгътъ, който споредъ новия законопроектъ ще произведе една комисия, състояща се само отъ трима членове, и то чиновници отъ едно учреждение, може да бжде въ полза на хазната, както казахъ, само, ако комисията добросъвѣстно изпълни дълга си; държавата само въ такъвъ случай е прѣдхранена отъ злоупотрѣбление. Има, обаче, и други родъ злоупотрѣбления, които могатъ да ставатъ, ако липсува добросъвѣстность у лицата, които произвеждатъ търга. Съгласете се, че лицата отъ тази комисия, която произвежда търга, или нѣкои отъ тѣхъ, като видятъ цѣнитъ на хората, които даватъ оферти, може да издадатъ цѣнитъ имъ на други фаворизирани отъ тѣхъ лица. Съ една рѣчь, ако търгътъ не е формаленъ, ако нѣма присѣтствието и на външни лица, тѣзи работи, както се изразяватъ нѣкои, може да станатъ по „домашенъ начинъ“. Надлѣжниятъ министръ или началствующето лице не може да бжде на търга; въ закона виждаме, че тѣ не присѣтствуватъ на търговетъ, та да имаме надѣжда, че тѣ съ присѣтствието си ще сж достатъчни да ни гарантиратъ и отъ такива възможни злоупотрѣбления. Може ли единъ министръ да обикаля и засѣдава всѣки день по търговетъ? Той си има съвсѣмъ друга работа, така че не може да знае, какво може да става въ търговетъ, щомъ тѣ се извършватъ така, както ги прѣдвижда законопроектътъ.

Тукъ, въ законопроекта, се прѣдвиждатъ още разни нововъведения, за които, както казахъ, ще трѣбва комисията, която има да ги разгледа, да бжде внимателна. Азъ намирамъ даже на едно мѣсто една безмислица, и то въ чл. 38-й, който говори за нѣкакъвъ пликъ, затворенъ съ печатъ, който се дава отъ учреждениято, за сметка на което се произвежда търгътъ, и въ тоя пликъ стояла опрѣдѣлена нѣкаква цѣна. Но като четохъ по-долу, не можахъ да разберъ: защо такъвъ пликъ се дава. Въ стария законъ имаше такова нѣщо: даваше се цѣната, която учреждениято счита за най-подходяща за хазната, но даваше се като мѣрило, щото, ако конкурентитъ отидатъ съ по-висока цѣна отъ тая, която учреждениято мисли да се добие, да не се утвърждава търгътъ. Или пъкъ, ако конкурентитъ отидатъ много по-долу отъ опрѣдѣлената въ плика цѣна, излиза, че тѣ не сж сериозни, не ще извършатъ работата или доставката добросъвѣстно, и, слѣдователно, да не се утвърждава търгътъ. Азъ не че-

тохъ стария законъ сега, по ми се чини, че такава бѣ цѣльта на затворения пликъ. Признавамъ, че едно врѣме повече четѣхъ тоя законъ, а сега не съмъ го челъ, защото не вземамъ участие въ търговетѣ. Повече се разбира, че тукъ се касае за девиза на прѣдприятието. Ако е за девиза на прѣдприятието, тогава нѣма нужда да се запечатва въ пликъ, когато, напротивъ, той се публикува и трѣбва да бѣде извѣстенъ на всички конкуренти, които, като знайтъ девиза, който има правителството, да захванатъ отъ него на долу да намаляватъ. Тѣй щото, азъ вѣрвамъ, че такива нѣща, като тоя случай, който цитирахъ, ще бѣждатъ отъ почитаемота комисиия исправени, допълнени, или ще бѣждатъ измѣнени.

Едно нѣщо пакъ имамъ намѣрено, което считамъ, че не трѣбваше да се отнѣми отъ стария законъ. Въ стария законъ стоеше, че комисията, която произвежда търга, дава своето заключение по него, прави свои протоколъ, въ който обявява лицето, което е дало най-вигоднитѣ цѣни за прѣдприемачъ; обявява го въ момента щомъ се свърши търгътъ. Това, ми се струва, е много на мѣстото си и тѣй трѣбва да остане и въ новия законъ. Много на мѣсто е, комисията сама да обявява прѣдприемача. Въ стария законъ се прѣдвижда, че търгътъ се счита само тогава за окончателно свършенъ, когато се утвърди отъ надлѣжния министръ, или отъ надлѣжното мѣсто, а тукъ, въ сегашния законопроектъ, е казано, че и признаването на търга за правиленъ трѣбвало да става отъ министра, а не отъ комисията, когато, споредъ мене, правилността трѣбва да се признава отъ комисията, а министрътъ да утвърждава, или не, търга. Азъ мисля, да се вземе старата форма е по-хубаво, защото при участието въ единъ търгъ на много конкуренти и публика, любопитна да знае резултата, знае се какво става, знае се, че еди-кой е далъ най-вигодни цѣни и върху него остава прѣдприятието; знае се още и за нередовноститѣ, ако такива сж станали, та е мѣчно комисията да признае за редовенъ единъ изборъ, който въ сжщностъ е станалъ нередовенъ, неправиленъ. Ето гдѣ е ползата отъ гласността, която се дава на търговетѣ и такава гласностъ и публичностъ трѣбва да се дава на всичкитѣ безъ изключение търгове. И, nota bene, пропуснахъ е въ тоя законопроектъ още, че заявленията за нередовноститѣ трѣбва непрѣмѣнно да бѣждатъ приложени къмъ протокола на търга, както бѣ въ стария законъ. Тукъ, въ глава VIII — изпълнението на контрактитѣ — казано е, дѣйствително, нѣщо повече, отъ колкото въ стария законъ; опрѣдѣлено е, кога може да бѣде контрактътъ нарушенъ и какво става слѣдъ това нарушение — нѣща, които въ стария законъ не се прѣдвиждахъ. Между другото, казано е, и което на мѣсто забѣлѣжи и г-нъ Бояджиевъ, че „рѣшенията на приемнитѣ комисиии, когато сж взети единодушно или пъкъ слѣдъ повторно назначаване на комисиия, сж окончателни и не подлежатъ на оспорване отъ прѣдприемача“. Азъ за това най-напрѣдъ казахъ, че поддържамъ, ще поддържамъ и сега, да се не допуска такава грѣшка. Законътъ прѣдвижда, че единъ прѣдприемачъ, който не изпълни своитѣ задължения,

било по закѣсняване, или по долнокачественна доставка, се лишава отъ правото да бѣде прѣдприемачъ. Това е тежко наказание. Но нека има такава нѣща, за да се стреснатъ хората и да има по-добросѣвѣстни прѣдприемачи. Обаче, не бива да се спиратъ хората отъ да се оплакватъ, защото не знаете каква комисиия ще се случи; може да бѣде недобросѣвѣстна и може да съсипе единъ, даже много добросѣвѣстенъ прѣдприемачъ. Азъ гледамъ така на работата, че ако законодателството трѣбва да пази интереситѣ на държавата, трѣбва въ сжщото врѣме да пази и интереситѣ на прѣдприемачитѣ, защото прѣдприемачитѣ сж български граждани, български данъкоплатци, и за прѣдприемачитѣ, за търговцитѣ и за всички граждани, които не чакатъ своята издѣрка отъ хазната, трѣбва да има покровителство срѣщу злоупотрѣбленията. Скоро четохме, че когато германскиятъ императоръ бѣше въ Палестина, казалъ на своитѣ подданици, заселени въ тия мѣста, така: „който отъ васъ има нужда отъ моята поддѣрка, нека се обърне къмъ мене, азъ ще му дамъ помощта си“. Слѣдователно, като виждаме колко хората се грижатъ и искатъ да запазятъ своитѣ граждани, които сж даже вѣнъ отъ държавата имъ, въ странство, трѣбва и ние, ако и малка държава, ако не вѣнъ отъ прѣдѣлитѣ на Княжеството, то поне вжтрѣ, да се покажемъ готови да запазимъ интереситѣ, както на държавата, така и на прѣдприемачитѣ-граждани. Азъ някога нѣма да се съгласямъ да дадемъ единъ прѣдприемачъ или търговецъ въ рѣцѣтъ на една комисиия, която състои отъ трима членове, подвѣдомствени чиновници на едно началство. Азъ съмъ ималъ случай да знамъ, че комисари, лица участвующие въ комисиии за приемане или за извършване на търгове — само не искамъ да бѣдж прѣдизвиканъ да казвамъ имената на лицата — да се възмущаватъ отъ работитѣ на своето началство, но не могатъ да направятъ нищо. — Не може единъ капитанъ да говори срѣщу своя полковникъ. — Още: между наказанията на прѣдприемачитѣ за тѣхнитѣ неисправности, неустойки и пр. стои и това, че прѣдприемачитѣ загубватъ правото си да бѣждатъ такива, въ срокъ отъ три години, и когато прѣдприемачътъ не удържи срока.

Г-да прѣдставители! Ще ми позволите да кажъ нѣколко думи за тия срокове. За сроковетѣ — и г-нъ Добриновичъ закачи тоя въпросъ — които сж поставени въ поемнитѣ условия, за което и да е прѣдприятие, много малко сж ония прѣдприятия, гдѣто срокътъ е излѣзълъ сполучливо опрѣдѣленъ отъ страна на учреждението, което дава тоя срокъ. Редко има срокъ, въ който прѣдприемачътъ дѣйствително да е изпълнилъ задължението си, или пъкъ правителството само да не е дало причини за замѣняване прѣдприятието. Даватъ се срокове, г-да прѣдставители, по нѣкога такива кжси, щото нѣма физическа възможностъ да се направи това, което се иска. Такива кжси срокове се даватъ не за друго, а само да се въспрѣпятъ, да се вземе тая работа отъ тукашни прѣдприемачи, защото има случаи, гдѣто по се желае да се има работа съ вънкашни хора, и послѣ работата се извършва пакъ въ толкова врѣме, колкото се изисква. Такива кжси срокове нѣкога се даватъ

само за това, за да може да вземе работата лицето, което е подготвено за нея. Твърди често излиза, че сроковете се дават твърди кратки, например, на два месеца, а пък излиза, че и подир една година не могат работите да се извършат. (Вълко Нейчов: Напр. срокът за пушките!) Къси срокове се дават, както казах, и за да се въсприятствува извършването на някои работи тук, каквито се произвеждат тук в страната, като се иска нарочно да се извършат на път, та макар от последните срокове и да се удвои или утрои. Обаче, наша длъжност е сега, при новия закон да се помчим да ограничим такива. Такива къси срокове са се поставяли нарочно, за да се добие мотив, по причина, че се е бързало, да се поръча доставката в Европа, на път, понеже хората там имали средства за бързо работение, когато нашите били лишени от подобни средства. Тъй щото, в новия законопроект като се предвижда, че за укъсяване срока на една доставка, предприятието може да бъде унищожено; като се има пред вид, че и стоката на търговеца ще да бъде оставена на страна, и при това няколко години наред предприемачът не ще може да взема участие в търговете, ми се струва, че тогаз трябва пък да се тури една отговорност и на чиновниците, които поставят фалшиви срокове. Нямам за цел да обвинявам министрите, защото не са те, които правят сроковете, а са техните специални чиновници, които казват, че в този срок тия и тия работи може да станат, и министърът, или началникът на туй учреждение, се просто подвежда в тия работи; но искам да кажа, че ако се тури такава отговорност за предприемача, да се отстранява за година и да не може да взема предприятие, тогаз пък трябва, когато дойде случай, щото и чиновникът, който не е познавал добри работата, или пък, по недобросъвестност, нарочно е турнал невъзможен срок, да бъде наказан. И когато дойде предприемачът да заяви, че не може да предаде работата в срока, защото не е готова, срокът е недостатъчен, или има други някои независещи от него причини, да са му въсприятствували за срочното извършване на работите, да има право да се оплаче пред съдилищата. Такова нещо сегашният закон няма. Малко на страна са турени правата на предприемачите в такива случаи. В стария закон, не помня, имаше ли го, но, в всеки случай, сега поне да поставим предприемачите и правителството пред закона като две контрагентни страни, и трябвало би, щото и двата тия страни да имат еднакво запазени от закона своите права. Не може едната страна да има всички права, а другата да няма никакви! И ми се струва, че всичката и най-главна причина, за да стават известни работи — не щя да ги наръж злоупотребления, защото е много громка дума — е тая: изключителното положение, в което нашите закони поставят предприемачите; не ги поставят на еднаква нога, като контрагенти. Коренът на злото е там. Няма ли никакви задължения и отговорности този, който е представител на властта, а задълженията и отговорностите остават само за предприемачите, тогаз всекога ще да се правят тия неща,

всекога ще да има злоупотребления. Ето защо, аз съм на мнение, че по отношение сроковете, трябва да се направи нещо, за да не стават в бъдеще злоупотребления и чрез тях, както до сега има такива. Ние трябва да си го признаем, че са късите и бързи срокове, са каквито твърди често си служим, харчим много повече за всеко нещо, от колкото то би станало при по-дълъг срок. Всички наши работи, ама всички наши предприятия, се правят в такива къси срокове, каквито никъде другаде тъй бързо и в такива къси срокове не се правят. Вземете сроковете за строенето на нашите железници, които се дават, сравнете ги с тия, които хората в другите страни дават, и вие ще видите, че при еднакви разстояния и при терени много по-удобни и леки за строение на железници, там се работят с два пъти по-големи срокове и по-малки бързини, от колкото тук у нас. Бързането, от опита, който всеки от вас може да го има, всеки може да знае като какво нещо докарва; ако, например, искате да свършите бързо, в три месеца, една къща, на място да свършите в шест месеца, вие ще трябва да похарчите 15 и 20% повече. Ако същата къща направите в шест месеца ще ви излезе по-евтина с 15—20% по-долу; защото с време ще си купите материала и ще си приготвите всичко, което ви трябва, в сезон по-удобен за това; ще си заготовите тухли, вар и всичко друго, и на конец ще направите вашата къща с 15—20% по-евтино, от колкото, ако чакате да дойде Май, замине Юний и вие, след това, захванете къщата си, която до есень искате да имате готова. Да, ще свършите, но много по-скъпо; най-малко с 20% по-скъпа. Така се правят всичките наши постройки. И постройките на нашите железници и за всички други постройки са турени къси срокове. Всекога, когато човек иска да се работи една постройка скоро, той трябва непременно да плати скъпо. Ако ще се доставят нуждите от път предмети, например, при небързане, с малка бързина, тогаз разходите по транспорта им са малки, а когато се бърза ще се доставяват с голяма бързина и естествено е, че струват по-скъпо. Това е тъй, и тъй гледам аз на този въпрос.

Зарад туй, аз съм за приемането на законопроекта по принцип, но се отправям към г-да комисарите, които влизат в финансовата комисия, да разгледат законопроекта по-тщателно, като пазят да се не пропускат указаните слаби в него страни, чрез което ще се добижат лоши резултати. Казах, че законът, който е втиран в 1882 год., в онзи идеални времена, аз го намирам по-строг, от колкото този, който се предлага сега. Това, според моите възгледи, е така, а според други, може да не е тъй. Аз свършвам, като препоръчвам на вниманието на комисията, щото заблужките, които се предлагат, както от мен, така и от г-на Бояджиева и от други някои г-да народни представители, които говорих, или може да говорят още по законопроекта, да се вземат в внимание.

Димитър Ночевъ: Г-да народни прѣдставители! Подиръ исказаното отъ г. г. Бояджиева и Гаврийлова, на менъ не остава, може би, какво повече да говорѣмъ. Прѣди всичко, обаче, азъ ще искамъ само едно съжалѣние, че единъ такъвъ законопроектъ, какъвто е настоящиятъ за общественитѣ прѣдприятия, отъ такава голѣма и капитална важностъ, дава ни се въ Сжбота и въ Понедѣльникъ се тури на дневенъ редъ за разглеждане, безъ да знаемъ и безъ да ни е казано, че се иска да мине тѣй на бърза рѣка. Имайте прѣдъ видъ, г-да прѣдставители, че по-големата частъ отъ капиталнетѣ прѣдприятия, които сж извършвани отъ държавата, отъ създаването на стария законъ, едва ли има на стотѣ двѣ не минжли прѣзъ смди-лищата. Защо? Коя е причината? — Причината трѣбва въ това да се дири, че самиятъ законъ не е могълъ да постави работата на прочна основа, щото прѣдприемачитѣ да не могатъ да злоупотрѣбаватъ съ довѣрието на държавата, или държавата да уважава прѣдприемачитѣ. И, за съжалѣние, ще да кажѣ, г-да, че колкото пжти сж се завеждали спорове между прѣдприемачитѣ и държавата, все държавата е падала. Коя е причината, азъ не мож да отгадамъ. Но за това пжкъ трѣбва да се изучи тщателно този законопроектъ и тогазъ само да се произнесемъ за него, за неговото приемане.

На първа рѣка идж да кажѣ двѣ думи за това, че като наближи да изгори свѣщъта, виждашъ прѣдприемачитѣ почватъ да се пазарѣтъ: ела ти, чоджумъ, да се не наддаваме единъ други. Отговаря му се: не, не може; и тогазъ прѣдприемачитѣ захващатъ да наддаватъ, до като кандишжтъ едни и други. Е кой не ще да помисли, че тѣ ще се съгласжтъ помежду си, за да вземжтъ прѣдприятието, ако е за 50.000, да го вземжтъ за 100.000 л., като имъ се дава възможностъ да се споразумѣжтъ? Менъ ми се чини, г-да, че тая точка на закона не е добра, и трѣбва да се прѣмахне.

Малко азъ четохъ този законопроектъ, и ще кажѣ само още една-двѣ думи. Споредъ настоящия законопроектъ, оставено е на държавни чиновници, тѣ да произвеждатъ търговетѣ. Ами че каква толкозъ голѣма гаранция прѣдставляватъ отъ себе си държавнитѣ чиновници? За туй, да се прѣдвиди въ законопроекта да се взима гаранция отъ тѣхъ, че ако се случи да влѣзжтъ въ съгласие, да се скомпрометиратъ самитѣ чиновници — защото тѣ сж, които ще даватъ прѣдприятието, тѣ сж пакъ, които ще го взимжтъ — да има една отговорностъ, да има една гаранция за това. Ами не мислите ли, че тѣ сж само троица, не мислите ли, че тия чиновници сж сами търговци и твърдѣ е възможно нѣкакъ да направжтъ споразумѣние съ прѣдприемачитѣ?

Въ настоящия законопроектъ сж исхвърлени изборнитѣ служители. Защо? — За това, защото, както каза и г-нъ Бояджиевъ, нѣмало възможностъ да участвуватъ при търговетѣ. Разбира се, че нѣматъ възможностъ, ако въ единъ день се произвеждатъ 10 или 20 търга, защото не може да присѣтствуватъ въ единъ день на 20 мѣста. Това е извинителна причина, но не е и вѣдна. Който е присѣтствувалъ при отдаването на едно прѣдприятие, той ще отиде и при

приеманieto. Така щото, само на държавни чиновници да се остави отдаването на каквото и да е прѣдприятие — а и отъ изборнитѣ служители има хора, които разбиратъ така сжщо отъ много нѣща — но, казвамъ, да се остави на държавни само чиновници, ми се чини, ще бжде не особено добръ, споредъ мене.

Послѣ, има споменжто въ чл. 6-й отъ законопроекта, „въ зависимостъ отъ располагаемото врѣме“, кога ще може да се произведе единъ търгъ. Азъ, може би, да не мож да разбирамъ добръ нѣкои работи, може би, и да не знамъ хубаво да четж; но не мож да си обяснж тая алинея, тая фраза какво ще каже: „въ зависимостъ отъ срока“. Ами че може да се опрѣдѣли срокъ и отъ 24 часа за едно прѣдприятие отъ 100.000 л., за да се достави извѣстенъ материалъ! Добръ; като е тѣй, „въ зависимостъ отъ срока“, който може да бжде, както казахъ, и 24 часа и въ такава врѣме да се иска доставянieto на извѣстно нѣщо, тогазъ, може би, да кажжтъ на г. г. Ганча Гаврийловъ и Игната Веселиновъ, че има такава и такава работа, или търгъ за такива и такива работи, елате вземете го, пжкъ може да ги доставите и въ двѣ недѣли, а другъ не може и за двѣ недѣли да ги достави, и спечелватъ. (Гласове: Вѣрно!) Та по тази причина (Христо П. Манафовъ: Бивали сж такива работи!) много ми се щѣше да се оставжтъ дебатитѣ за подиръ два-три дни, да се поизучи законопроектътъ. Но, ако се мисли непрѣмѣнно да се даде на комисия, азъ поддържамъ възгледовѣтъ на г-на Ганча Гаврийловъ, тази комисия да обърне внимание, да прѣброди хубаво и стария законъ и да намѣри онова, което би било добро за приемане, което може да се приеме за единъ такъвъ законъ за търговетѣ у насъ. Вънъ отъ това, което до тукъ казахъ, прѣдлагамъ на тази комисия да се прибавжтъ още двама-трима членове комисари, които разбиратъ отъ тия работи, за свѣтници. И ми се чини, г-да прѣдставители, не ще да сбъркате, нѣма да направите грѣшка, ако приемете прѣдложението ми да се прибавжтъ къмъ тая комисия двама-трима членове, па макаръ избрани по вишегласие отъ вашата срѣда съ явно гласоподаване, но които, желателно е, да бжджтъ много по-опитни и по-внимателно да изучжтъ закона, за да не би, вмѣсто да испишемъ вѣжди, да извадимъ очи. Да не би да създадемъ единъ законъ врѣденъ не само за държавата, но и за самитѣ прѣдприемачи. Но, чини ми се, че повечето ще бжде врѣденъ за държавата, ако прибързае.

Иванъ М. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съмъ само противъ редакцията на чл. 24-й и за това ще ме послушате малко да кажѣ нѣщо, относително прѣтържката. Азъ съмъ съгласенъ да се направи, щото да нѣма никаква прѣтържка. Прѣтържката на търга, 5%, никаква полза не принася на тия учреждения, които произвеждатъ търгове. То е просто единъ институтъ, една редакция, която улеснява разни гешефтери да се събиратъ около тържнитѣ комисии да правжтъ пазарлжци, да взиматъ единъ отъ други пари и да не даватъ нищо. Въ много редки случаи се е дебивало на прѣтържката 5%. Казвамъ, че трѣбва да се направи това, защото ст. 84 отъ законопроекта не може

да гарантира правителството, че ще се тури край на тия злоупотребления. Казано е, наистина, че този, който от- страни нѣкого отъ търга съ пари, наказва се съ глоба до 2000 л. и съ единъ мѣсець затворъ, но отъ освобожде- нието на България до сега азъ не съмъ видѣлъ нито единъ случай, да бѣдѣтъ дадени подъ съдъ подобенъ родъ прѣ- стѣпници. И кой ще ги дава подъ съдъ? Въ всѣки случай прѣтържката, която се прѣдвижда въ чл. 24-й отъ зако- нопроекта, азъ искамъ да ѣхъ нѣма. Нека всѣки да си от- варя очитѣ, нека всѣки, слѣдъ като бѣдѣтъ изпълнени формитѣ на закона, да отиде на опрѣдѣленото мѣсто и да даде своята оферта. Ако търгътъ е съ тайна или съ явна конкуренция, нека всѣки да се съобразява съ закона. Никаква прѣтържка да нѣма. И веднажъ бѣде опрѣдѣлено, че търгътъ ще трае, наприимѣръ, до 5 часѣтъ, това да бѣде окончателно. И тогазъ, съ приеманieto на подобно поста- новление ще ограничимъ всички ония хайлязи, които иматъ за професия да се занимаватъ съ отиванне по разнитѣ търгове само и само да се възползуватъ, като кажатъ: нѣма да наддавамъ, но дайте ми 1000 лева. И тази сума, която трѣбваше да остане въ полза на държавната каса, или въ полза на общинската каса, отива въ джебевѣтъ на разни гешефтери.

Министръ Теодоръ Теодоровъ: Г-да прѣдставители! Азъ благодарѣмъ на всички господа, които говорихъ при това първо четение на настоящия законопроектъ, и направихъ, всѣки споредъ своя опитъ, споредъ своитѣ лични наблю- денія, споредъ своето изучаване на прѣдмета, нѣкои доста умѣстни бѣлѣжки, а нѣкои и неумѣстни, споредъ мене. Въ всѣки случай, врѣда отъ направенитѣ тия бѣлѣжки не може да има, и азъ съмъ първиятъ, който исказвамъ благодарностъ, вмѣсто да чувствамъ нѣкаква неприязненостъ отъ тѣхнитѣ заявления тукъ. Азъ се присъединявамъ къмъ общитѣ заклю- чения на всички г-да прѣдговоривши оратори, като ще по- моля почитаемата комисия, която ще разгледва този законо- проектъ, да не бърза съ него; да го не разгледва въ 2-3 дена и да го не внесе въ слѣдующето засѣдание; нека тя се занимае цѣлъ мѣсець, ако има нужда, съ неговото изучаване, нека го изучи съ достатъчно внимание, та да има въз- можностъ да направи всички подобрѣния, всички измѣненія и допълнения, които ще бѣдѣтъ цѣлесъобразни, за да се оградятъ, на първо мѣсто, интереситѣ на хазната, и послѣ, интереситѣ, законнитѣ интереси на онѣзи частни лица, които влизатъ въ съприкосновение съ хазната, когато дой- дѣтъ да доставляватъ на държавата това или онова.

Два интереса сѣхъ, г-да прѣдставители, които дохож- датъ въ стѣлковеніе въ държавнитѣ прѣдприятия: инте- реситѣ на държавата и интереситѣ на онѣзи частни лица, които се залавятъ, които се наематъ да удовлетвориатъ нѣкоя нейна нужда. Азъ не скривамъ, че въ този законо- проектъ на по-високо мѣсто трѣбва да стожатъ интереситѣ на държавата, защото винаги тя е, която може по-лесно да пострада. Частното лице е въ работата си, то е въ своята роль, то чувствува всичко, даже и най-малкото отклонение отъ условията, което бихъ искали да му наложатъ, и то знае, има всички срѣдства да запази своитѣ интереси. Ако

то само не може да запази интереситѣ си, ще прибѣгне къмъ науката, ще прибѣгне къмъ съвѣтитѣ на нѣкой адво- катъ, ще прибѣгне къмъ съдилищата, ще прибѣгне къмъ по-висшето началство, ще прибѣгне къмъ печата, къмъ об- щественното мнѣние, ще направи, казвамъ, всичко, за да защити своитѣ интереси. И нѣма да оставимъ нито единъ български гражданинъ, който да бѣде ограбенъ за смѣтка на хазната; защото, за запазване интереситѣ на частнитѣ лица, служи и висшиятъ моралъ, отъ който трѣбва да се прониква всѣко правителство и който изисква, щото дър- жавата да се не явява като грабителка, да се не явява като похитителка на правата на частнитѣ лица и да ги не онеправдава тамъ, гдѣто тѣ иматъ извѣстни законни интереси; тѣй като справедливитѣ интереси на частнитѣ лица сѣхъ интереси и на държавата въ сѣщото врѣме. И ние имаме примѣри и отъ нашата и отъ чуждата история, че тамъ, гдѣто извѣстни интереси на прѣдприемача, по мимо него- вата воля, по едно злощастно стечение на обстоятелствата, сѣхъ рискували да пропаднатъ, и такъвъ прѣдприемачъ е рискувалъ да бѣде опропастенъ, тогазъ държавата му се е явявала на помощъ и, било чрѣзъ Народното Събрание или по другъ начинъ, опрощавала му е това или онова, правила му е извѣстни отстъпки, защото вижда, че този човѣкъ, по извънредно стечение на обстоятелствата, рискувалъ е да из- губи всичко, което е събиралъ чрѣзъ живота си, за инте- реситѣ на държавата. Тѣй щото, ако говоримъ за интере- ситѣ на частнитѣ лица, трѣбва да говоримъ за тѣхъ на втори планъ. Не казвамъ, че трѣбва да се потъпкватъ, че трѣбва да се игнориратъ тѣхнитѣ интереси прѣдъ ония на държавата; не казвамъ, че трѣбва да се гледа на прѣд- приемачитѣ като на злодѣи и грабители. Тѣ вършатъ из- вѣстни услуги на държавата на чисто комерчески начала. Държавата има нужда отъ тѣхъ, но тѣ трѣбва да бѣдѣтъ въ ролята на честни и добросъвѣстни контрагенти. Тя нѣма нужда отъ недобросъвѣстни контрагенти, които да ѣхъ раз- играватъ, както искатъ. Другиятъ интересъ, който казахъ че е по-важенъ, то е интересътъ на държавата, и този инте- ресъ винаги много мъчно се защитава. Казахте, че чинов- ницитѣ били притѣснявали прѣдприемачитѣ. Какъвъ инте- ресъ иматъ чиновницитѣ да притѣсняватъ прѣдприемачитѣ? Разве, това, което тѣ искатъ да направятъ, правятъ го за себе си? Или когато искатъ нѣщо да се извърши, или ко- гато се извърши и го бракуватъ, бракуватъ го да го зане- сѣтъ въ вѣщи, да се обогатятъ? — Тѣ го правятъ въ съзнанието, че дългътъ на службата го изисква. И ние много по-скоро сме наклонни — азъ поне за мене си ще кажъ — когато видимъ единъ споръ между прѣдприемача, отъ една страна, и държавнитѣ чиновници, отъ друга, да отдадемъ криво на прѣдприемача, отъ колкото на чиновни- цитѣ; защото ние мислимъ, че прѣдприемачътъ може да се увеличи въ желанието си да спечели повече; той не е филантропъ, за да отива да жертвува паритѣ си, за да прави благодѣяние на държавата, и слѣдователно, по-скоро той се увелича, за да спечели повече, отъ колкото чинов- никътъ, който нѣма да иска да разори своя комшия, своя съотечественникъ, български гражданинъ, па, ако щете

и не български гражданин. Тъзи интереси трѣбва да се оградятъ по-добрѣ. И ако се признава, че въ настоящия законопроектъ има по-малко гаранции за прѣдприемачитѣ, отъ колкото до сега, мислѣхъ, че укорътъ не е толкова лошава, за да не може да се понесе, колкото би билъ тежъкъ да се понесе, когато бихме намалили гаранциитѣ, които държавата, общинитѣ и окръжията трѣбва да иматъ въ своитѣ чисто търговски сношения съ частнитѣ лица. Казахъ се, обаче, нѣкои забѣлѣжи, които иматъ за цѣль да оградятъ по-добрѣ интереситѣ на прѣдприемачитѣ. Каза се, че сме създавали комисии само отъ държавни чиновници, като сме изключавали общественния елементъ — общинитѣ и окръжнитѣ постоянни комисии, да иматъ свои делегати. Каза се още, че отъ опитъ се знае, че когато тия хора, тия делегати отъ общинитѣ и окръжнитѣ съвѣти били въ комисиитѣ, тогазъ нѣкакъ търговетѣ ставали по-правилно и изпълнението имъ правилно, а когато нѣмало отъ тѣхъ, било по-лошо. Нѣкои казахъ, че това „по-лошо“ било за прѣдприемачитѣ, а други казахъ, че било въ врѣда на държавата, защото, когато участвували само чиновници, търговетѣ ставали неправилно, ставали по-сѣкпо и тогазъ била ощетявана държавата. Този въпросъ ми се прѣдстави, г-да прѣдставители, доста академически и доста мжченъ за разрѣшение. Фактъ е, обаче, че до сега сж участвували въ търговетѣ и единитѣ и другитѣ общественни елементи — и отъ общинитѣ, и отъ постояннитѣ комисии — и фактъ е, че всички ония, които говорихъ днесъ, искалахъ незадоволствие отъ съществуващото положение на работитѣ, че ставали неправилности, злоупотрѣбления и притѣснения; значи, не ще да е толкова идеаленъ поредѣкътъ, който сега съществува. Каза се, че комисиитѣ по търговетѣ се състояли само отъ трима души и ще ставали злоупотрѣбления. Но и сега пакъ отъ трима се състоятъ. Прѣдлагаемиятъ чл. 19-й, който опрѣдѣля начина за съставянето на тържнитѣ комисии, не е нищо друго, освѣнъ чл. 44-й отъ сега дѣйствующия законъ, съ тази разлика, че се изключаватъ прѣдставителитѣ отъ общинитѣ и окръжията. Спорѣтъ, както казахъ, е академически и мжченъ за разрѣшение; обаче, азъ не съмъ наклоненъ да мислѣхъ, че чиновницитѣ сж лоши, а прѣдставителитѣ отъ общинскитѣ съвѣти или отъ постояннитѣ комисии сж ангели, нито съмъ наклоненъ да утвърждавамъ противното. Ако се мисли, че съ вземането участие на общественния елементъ въ тържнитѣ и приемни комисии, ще има повече гаранции и за държавата и за прѣдприемача, съ други думи, за правилността на търговетѣ, азъ съмъ готовъ да го приемж. Това не е нѣкой принципъ, на който да почива законопроектътъ. Настоящиятъ законопроектъ не съдържа нѣщо такова, за което да кажемъ, че държимъ за него абсолютно; той е редъ правила, съставени за да гарантиратъ по-добрѣ правилността при произвеждането на търговетѣ и точността на доставкитѣ при приемането, съгласно съ поемнитѣ условия. Тъзи двѣ работи ние искаме. Каквито устни указания ни се направятъ, за достигането на тази цѣль, ще ги приемж. Тукъ нѣма нѣкои политически начала, нѣкои схеми отвлѣчени, за които да се държимъ съ всички ав-

торитетъ на едно правителство и да мислимъ, че по този начинъ само може да управляваме. Напротивъ, ние съзнаваме настоящето положение, че не е удовлетворително; ние виждаме, че тоя законъ, който сега дѣйствува и който е създаденъ прѣди 16 години, е прѣстанжлъ да дава нуждитѣ гаранции за редовното удовлетворение на държавнитѣ нужди. Въ това отношение всички сме съгласни, и щомъ сме съгласни, азъ мислѣхъ, че всичкитѣ трѣбва да се произнесете съ благодарностъ, че правителството дава възможностъ на народното прѣдставителство да направи едно добро дѣло, като го сезира съ единъ новъ законопроектъ, който има за цѣль да тури край на сегашното, отъ всички признато, неудовлетворително положение.

Тия сж общитѣ съображения, които счетохъ за нужно да искажж, за да се разбере, че каквито недостатѣци и да има въ настоящия законопроектъ, тѣ ще бждѣтъ отстранени въ комисиитѣ. Но че въ настоящия законопроектъ има и нѣщо добро, и че самата идея за внасянето на такъвъ законопроектъ е добра, това е вѣрно, защото се дава възможностъ на народното прѣдставителство да се занимае съ единъ важенъ прѣдметъ, който заслужа всеобщо внимание, тъй като тоя законопроектъ за общественитѣ прѣдприятия, може да гарантира отъ множество злоупотрѣбления, отъ множество прехосвания на държавни пари, отъ множество приемания на негодни материали, отъ множество подозрѣния и упрѣки, които сж се сипали въ различни врѣмена, било противъ държавнитѣ чиновници, било противъ прѣдприемачитѣ, отъ какъ съществува тоя законъ.

Г-нъ Гаврийловъ, когато говорѣше, каза, че досегашниятъ законъ билъ създаденъ въ идеални врѣмена. Азъ не разбирамъ добрѣ мисълта му, въ какво отношение той счита епохата на Държавния Съвѣтъ, епохата на недѣйствуванieto на Българската Конституция, за идеално врѣме. Азъ не признавамъ това за идеално врѣме и не считамъ послѣдующитѣ врѣмена, съ изключение на нѣколко тъмни години, да сж отстъпили въ нѣщо на 1882 год. по начина на извършването на прѣдприятията. И въ тая епоха има прѣдприятия, които могатъ да бждѣтъ бламирани, както и други прѣдприятия по-послѣ. Едно нѣщо, обаче, трѣбва да се признае, че досегашниятъ законъ не е удовлетворителенъ и, слѣдователно, трѣбва да се промѣни. Ние прѣдлагаме цѣль редъ правила, съ които въвеждаме извѣстни подобрѣния. Ако тия правила не сж достатѣчни, нѣма освѣнъ г-да прѣдставителитѣ, които най-добрѣ познаватъ тая материя, да внесжтъ своитѣ познания и свѣтлини въ законопроекта и да ги приемжтъ. Но тия работи, г-да прѣдставители, трѣбва да бждѣтъ разисквани обстоятелствено при второто четение на тоя законопроектъ, когато едно по едно всичко ще се обсъди. Но понеже нѣкои г-да се впуснахъ сега въ подробности, ще ми позволите да утруднѣхъ вапето внимание, като прѣгледамъ нѣкои отъ бѣлѣжкитѣ на тия г-да, за да докажж, че не всичкитѣ имъ бѣлѣжки сж до такава степенъ снователни.

Приемамъ бѣлѣжката за въвеждане на общественния елементъ, но една уговорка ще направж, и тя е, че ако

тия лица сж неакуратни и не се явяват въ комиситѣ, да бждѣт глобявани. Много пжти се случва двукратно и трикратно сж викани, и пакъ не сж се явявали, търгѣт се отлага, губи се врѣме и прѣдприемачитѣ не могат да направѣт своитѣ наддавания. За неявяванието на тия лица въ комиситѣ, които произвеждат търгове, трѣбва да се прѣдвиди едно наказание, една глоба. Досегашният законъ прѣдвижда, че комиситѣ по произвеждане на търговетѣ състоѣтъ отъ четирма души: отъ окръжния управителъ за прѣдсѣдателъ, отъ финансовия чиновникъ, отъ прѣдсѣдателя на постоянната комисиия и отъ мѣстния кметъ. И знаете ли, че отъ 100 търгове въ 98 не сж се явявали окръжниятъ управителъ и кметѣтъ? Самъ окръжниятъ управителъ не отива, а праща секретаря си, кметѣтъ провозда нѣкого отъ свѣтницитѣ, и финансовиятъ началникъ нѣкого отъ помощницитѣ си; така щото, комисиията, може да се каже, е бивала денатурирана. Азъ разбирамъ да турнемъ извѣстни лица въ комиситѣ за произвеждане на търгове и приемане материали, като вземемъ членове отъ общинскитѣ свѣти и постояннитѣ комисиии, но разбирамъ да бждѣт задължени, че ще изпълняватъ тия обязанности, защото държавата не може да упражнява дисциплинарна власть върху тия лица, когато не изпълняватъ обязаноститѣ си. Друга е работата съ чиновницитѣ, които могат да се глобяватъ и отчисляватъ за неиспълнение обязаноститѣ си. Тая уговорка, като се тури въ законопроекта, азъ приемамъ забѣлжката да влѣзе въ комиситѣ за произвеждане на търгове и приемане материали и общественниятъ елементъ.

Г-нъ Добриновичъ се оплаква, че въ 1889 год., когато се е почиждо строението на Военното училище, прѣдвидени били 700.000 л., а послѣ отишли единъ милионъ и толкова хиляди лева. Сжщо се оплаква и за нѣкакви погребѣ въ Видинско, които щѣли да се правѣтъ ужъ спѣшно, а въ сжщностъ се направили за нѣколко години. Тѣзи работи не сж добри да ставатъ; тѣ сж за осмѣждане и Върховната Свѣтна Палата ги е напечатала въ доклада си, за да се видѣтъ и за да се вземѣтъ мѣрки, та да се отстранѣтъ за въ бждѣще. (А тана съ П. Краевъ: Защо не вземете мѣрки?) Взети сж, г-нъ Краевъ, мѣрки. — Но цѣрѣтъ не е само въ това: да се правѣтъ оплаквания, да охкаме и ахкаме, а трѣбва да се вземѣтъ законодателни мѣрки. И това явление, което се споменѣ отъ г-на Добриновича, не е единственното. Едно държавно здание, което е взето за 200.000 л., често пжти за свършванието му не сж стигали и 250.000 л.

Атанасъ П. Краевъ: Нека слуша г-нъ Министрѣтъ на Общитѣ Сгради, който ме дезавоира завчера!

Министрѣ Михаилъ Ив. Маджаровъ: И сега пакъ казвамъ, че това не е било въ наше врѣме!

Министрѣ Теодоръ Теодоровъ: Азъ не искамъ съ това да исчерпѣмъ всичкитѣ случаи, защото, кога дойде да се разгледва докладѣтъ на Върховната Свѣтна Палата, тогава ще му е врѣмето да даде обяснение правителството, до колкото може да отговори на това, и да каже: какви мѣрки е взело, за да огради или прѣкрати подобни работи. Но правителството е въ намѣрение да тури край на

тия работи не само чрѣзъ тоя законъ, а и съ Закона за отчетността по бюджета, който е тѣсно свързанъ съ тоя законъ, за който правителството прѣдполагаше, че ще постигнѣ тукъ по-рано или едноврѣменно съ тоя законопроектъ и за който ще молиж Народното Сѣбрание да го гласува съвмѣстно или по-рано отъ тоя законъ. Тамъ ще видите, че сж изброени подробно условията, случаятъ, кога може да стане извѣстенъ търгъ по доброволно съгласие, за да се опрѣдѣли спѣшността, за която говори г-нъ Добриновичъ. Тамъ се прѣдвиждатъ и такива правила, по които, за напрѣдъ, не ще може да се почне ни едно здание, прѣди да прѣдшествува разрѣшение за неговото строение съ единъ законъ, въ който да бжде прѣдвидена не само цѣната, но и поемнитѣ условия, и плановѣтъ и всичко; така щото, отдаванието на извѣстенъ търгъ да заключава въ себе си изрично задължението и за правителството, че кредитѣтъ не може да се прѣвишава другоѣче, освѣнъ по законодателенъ редъ, и то слѣдъ като се опрѣдѣли точно нуждата прѣдъ Народното Сѣбрание. Азъ мислѣхъ, че подиръ такива гаранции, които се даватъ отъ Закона за отчетността по бюджета, всичкитѣ тия работи, за които може да се съжалява, че сж ставали въ минжлото, ще прѣстанѣтъ.

Г-нъ Вояджиевъ, а така сжщо и г-нъ Гаврийловъ, се оплакватъ отъ това, че сж дадени много голѣми права на приемнитѣ комисиии, като мислѣтъ, че ще се опропасть прѣдприемачитѣ, ако имъ бракуватъ материалитѣ. Най-напрѣдъ ще кажѣ, г-да прѣдставители, че гаранцитѣ, които настоящиятъ законъ създава въ това отношение, сж много по-голѣми отъ досегашнитѣ. Въ чл. 65-й се прѣдвижда, че ако комисиията бракува извѣстни материали, то тѣ не се считатъ за бракувани, защото прѣдприемачѣтъ може да се оплаче. Това, обаче, той не може да направи само тогава, ако материалѣтъ е бракуванъ еднородно отъ членовѣтъ на приемната комисиия. Но понеже допускаме, че комисиията, която се състои отъ хора, може да дѣйствува нѣкога недобросѣвѣстно, ние даваме право на прѣдприемача, въ случай, че има поне единъ гласъ, който да поддържа него, да поиска отъ началството да се назначи втора комисиия, не-състояща отъ сжщитѣ лица, която да прѣгледа отъ ново материалитѣ му. Ако и тая втора комисиия не му даде право, тогава неговата кауза е загубена, и даже загубена окончателно, и то прѣдъ видъ на туй, че не могатъ да се вземѣтъ материалитѣ, които се намѣрѣтъ за негодни. Съ това вече се закриватъ едни врата, които можехъ да даватъ мѣсто на злоупотрѣбления или, ако не даватъ мѣсто на злоупотрѣбления, можехъ да даждѣтъ мѣсто на подозрѣния, и които се състояхъ въ това, че като се бракувахъ извѣстни материали за нѣкои малки недостатѣци, приемахъ се, по постановление на комисиията, срѣщу нѣкои малки намаления въ цѣната. Не е важно, г-да прѣдставители, да не ставатъ злоупотрѣбления, а важното е да нѣма даже и подозрѣния; защото злоупотрѣбления и да не сж станжли, основателни подозрѣния ако сж се породили, то и това е една загуба за общественния моралъ, и това е основание за да се развратява обществото и да се понижава значението на властѣта. Ето защо, макаръ че това и да води

към голямо съзнание на предприятия, към голямо съзнание и на интересът на държавата, даже и да ги утвържда — защото предприятия, извършени съ много маловажни несъобразности въ поемните условия, може да бъдат приети съ една отстъпка не по-долу отъ 2—3%; но за да се не мисли, че съ даването на тази отстъпка, се е направилъ нѣкакъвъ *favor*, че трѣбовало 8% да се направи отбивъ, а не 2%, или че предприемачътъ, когато взема предприятието, да мисли, че пѣма да го достави въ искания видъ, а расчита на нѣкакво благоволение, за да може съ едно малко отстъпване да го прокара; за да се прѣмахне възможността и на мисълъ за подобни злоупотребления, било отъ страна на предприемача, било отъ страна на хората, да подозиратъ подобно нѣщо, ние прѣмахнахме това. Може би, въ нѣкои случаи държавата да загуби, защото ще бъде принудена да прави втори търгове, въ които да получи цѣни по-скъпи отъ първите, но, въ всѣки случай, честта на учреждението и сериозността на търга ще бъдатъ запазени отъ всѣкакви подозрѣния, а това е печалба, печалба, разумѣва се, морална.

Не е вѣрно, че щомъ се отхвърлятъ съвършенно бракуваните материали, предприемачите щѣли да пропаднатъ. Пътятъ за сдилищата не сме закрили. Ако ние казваме, че въпросътъ за бракуването не подлѣжи на повторно рѣшаване, разбираме го въ смисълъ, че за администрацията, за държавата, е рѣшенъ.

Каза се нѣщо и за грубия материалъ, нуженъ за шосетата, за който се говори въ чл. 12-й, за доставката на който не се иска отъ предприемача свидетѣлство за способностъ, че било изключение неумѣстно. Азъ мисля, г-да прѣдставители, че много лесно ще се обяснятъ мотивите за това. Отъ човѣкъ, който ще достави на шосетата камънѣе, или пѣсѣкъ, или чакълъ, не може да се изисква свидетѣлство за способностъ, защото тази работа е отъ способността на всѣки единъ, даже, ако щете, и единъ хамалия може да ѝ извърши. Вие знаете, по скъпия законопроектъ, че за другите предприятия се иска удостоверение отъ търговската камара, което е свързано съ известни формалности, или други правила, за да се гарантира, че известното предприятие съвѣстно ще бъде изпълнено отъ хора, които иматъ такива способности, а не отъ хора, които сж взети отъ улицата; но отъ друга пѣкъ страна, като правимъ закони, да не мислимъ ли за онѣзи случаи отъ обикновения животъ, гдѣто тѣзи правила може да бъдатъ и неиспълними? Ето защо, азъ правя това изключение, както е направено, ми се струва, и за другъ единъ случай, именно: за наемането на правителствени имоти. Не искаме и за тѣхъ свидетѣлство за способностъ, защото имаме държавни имоти отъ по 2—3—5 декара, за които не може да искаме отъ селяните-земледѣлци свидетѣлство за способностъ, че могатъ да наематъ държавни имоти.

Забѣлѣжи се отъ г-на Вояджиева, че ще бъде добръ, ако паритѣ, които се даватъ като залогъ, да бъдатъ внасяни не само въ Българската Народна Банка и въ бирничествата, а и въ земледѣлческите каси. Никакво улеснение отъ това нѣма да се добие, защото тамъ, гдѣто има земе-

дѣлческа каса, има и главно бирничество, та вмѣсто да се внасятъ залозите въ земледѣлческите каси, ние мислимъ, че е по-добрь да се внасятъ въ държавните бирничества и, мисля, че това е съвършенно рационално правило.

Утвържихъ се, че сме прѣдвидѣли въ законопроекта само до 500 л. залогъ да се оставя у прѣдседателя на тържната комисиия, и се каза, че може да се тури сумата 1.000 л. Може и до 2.000 л. да се тури, но азъ мисля, че ще бъде неблагоприятно да даваме 2.000 л. готови пари на прѣдседателя на комисиията, който може да бъде нѣкой провинциаленъ чиновникъ и който може да бъде съблазненъ, като ще дава само една бѣла расписка, ако го налѣгнатъ нѣкои нужди, и да похарчи паритѣ. Мислимъ, слѣдователно, че ще бъде добрь за предприемачите, когато даватъ залогъ повече отъ 500 л., да не влизатъ тѣ въ рѣцѣта на прѣдседателя на тържната комисиия, защото послѣдниятъ нѣма да има квитанционни книги, нѣма да има каса и защото не трѣбва да туряме съвѣстѣта на хората въ изкушение. Ето защо не приехме да се оставятъ повече отъ 500 л. залогъ у прѣдседателя на тържната комисиия. Исклучението е направено за по-малки предприятия, но даже и 500 л. залогъ ще съотвѣтствуватъ на предприятието отъ 10.000 л. Да, и това е голямо улеснение. Ако е за по-голямо предприятие, нека внасятъ паритѣ въ Банката.

Направихъ се нѣкои рекриминации, че нѣкои търгове сж се правили много скоро и държавата губила. Има случаи, гдѣто срокове сж се давали, по неосторожностъ, по-бѣси; но въ такива случаи, държавата е била справедлива и е продължавала срока на предприятието. Но общото правило е, че сроковете сж били исчислявани съ всичката умѣренностъ и точностъ, допустима въ подобни въпроси. Каза се, че когато даватъ бѣси срокове, получава се скъпо предприятие. Знаете ли, кога става скъпо предприятието? То става скъпо тогава, когато голѣми капитали стоятъ мъртви. Да вземемъ за примѣръ желѣзниците. Ние трѣбва желѣзниците да си правимъ въ какъвъ срокъ, защото, ако една или две години се продължи срокътъ, какви сж загубите? Ако правите една линия за 25,000.000 л., а 20,000.000 л., израсходвани за нея, държите още една година, или единъ по-голямъ срокъ, безъ да се ползвате отъ желѣзницата, колко губите отъ лихвите, безъ да се ползвате отъ капитала? — Ако предприятието струва 25,000.000 л., и ако въ 3 години сж похарчени отъ тѣхъ 20,000.000 л., за 4-та година ще плащате лихва, само и само, защото сте улеснили предприемача, като сте му дали по-голямъ срокъ съ 1 година. Предприемачътъ може да даде по-евтина цѣна, когато му дадете срокъ вмѣсто 3—4 години; но не е евтина, ако отъ предприятието не ще може да се плащатъ лихвите на капитала. Ако вземете още прѣдъ видъ, че нѣкои държавни предприятия изискватъ възможно скорошно свършване, вие ще видите, какъ въ известни случаи държавата може да бъде много скъпа въ даването на голѣми срокове. Ще ви кажъ, сега, за примѣръ една линия, която наскоро се отдаде за построяване, а именно линията Радомиръ—турска граница, за която срокътъ по поемните условия е 3½ години и мнозина намѣрватъ, че този срокъ билъ голѣмъ и трѣб-

вало е да бъде по-къс. Въ същност, това е върхосъ за оценяване. Правителственият инженер взиматъ въ внимание мажнотията за прокарване на трасето и даватъ на прѣдприемача свобода на дѣйствиe за 3½ години. Нѣкои, обаче, намѣрватъ, че е много този срокъ; а други може да намѣржтъ, че е съвсѣмъ умѣренъ. И възможно е държавата, нѣкой път, да даде къси срокове, но по нѣкога и прѣдприемачитъ да се случжтъ неепергични, за да свършжтъ прѣдприятието въ извѣстенъ срокъ. Ако се касае за една желѣзница, и прѣдприемачтъ употреби 6, 7, 8 или 12 мѣсеци само за да нареди персонала и изработи плана на работата, естествено е, че щомъ изгуби една частъ врѣме, до гдѣто се конституира, не може да искара прѣдприятието на врѣме. Изобщо искамъ да кажж, че до колкото моитѣ наблюдения ми позволяватъ да утвърдж и до колкото моята специалностъ ми позволява да сждж, защото не съмъ компетентенъ, държавата се е мажила въ голѣмитѣ търгове да дава срокове съобразни, срокове, въ които прѣдприятията може да се осжществжтъ, а не такива къси, че да ставатъ злоупотрѣбления. Г-нъ Ночевъ каза, че може да се направи това нѣщо: да се споразумѣе нѣкой членъ отъ комисията съ нѣкой свой приятель, да му каже: приготви такъвъ и такъвъ материалъ, че скоро ще стане доставка въ късъ срокъ и слѣдъ 24 часа като се поиска такъвъ материалъ, ще се вземе отъ него — отъ приятеля на чиновника отъ извѣстно министерство. Но на това нѣщо, г-да прѣдставители, е турнжта прѣграда. Ние допускаме намалени срокове въ онѣзи случаи, когато прѣдприятието по естеството си е такова, че непрѣмѣнно трѣбва да се извърши въ извѣстенъ срокъ и не може да се забавя. Ако ли пъкъ търгътъ е отъ естество, че може да се продължава, ние сме прѣдвидѣли въ закона, като общо правило, че произвежданието на търгове трѣбва да се извѣстява поне единъ мѣсець напрѣдъ, освѣнъ когато учреждението намѣри за нужднѣ да направи изключение. И азъ не допускамъ, че може да стане подобно нѣщо, каквото г-нъ Ночевъ прѣдстави, че въ 24 часа ще се иска доставката на нѣкои нѣща. Ако трѣбва такова нѣщо да стане, тогава пѣма и търгъ да става, а ще се достави хозяйственнимъ образомъ. Разбира се, че въ такъвъ случай може да ставатъ и злоупотрѣбления.

Най-послѣ, г-да прѣдставители, азъ мислж, че ние сме длѣжни да създадемъ извѣстни гаранции, които да бжджтъ полезни, за да не ставатъ злоупотрѣбления. Но не можемъ пъкъ да отидемъ въ своя песимизмъ до тамъ, щото да търсимъ такива закони, които да направжтъ невъзможни, ама абсолютно невъзможни, злоупотрѣбленията. Нѣма законъ на този свѣтъ, изработенъ отъ каквото щете компетентно Народно Сѣбрание, или, ако щете — отъ комисии, съставена отъ специалисти, но законъ, направенъ отъ хора на земята, щото да не може да се намѣржтъ други хора да го злоупотрѣбжтъ. Такова съвършенство въ законитѣ е непостижимо. Хората ги правжтъ, за да отстранжтъ недобросѣвѣстността, но пакъ недобросѣвѣстнитѣ хора може да си намѣрватъ срѣдства въпнати да ги заобикалятъ. И заради туй, сжществува една гаранция вънъ отъ законитѣ, и тази гаранция е, която спасява народитѣ отъ злоупотрѣбления. И тя е

върховниятъ контролъ — умалителтъ на злоупотрѣбленията. Този контролъ е общественното мнѣние, то сж учрежденията, които обществото учреждава, въ това число е Камарата, и печата, и другитѣ учреждения, съ които, всѣка конституционна държава е надарена, както и България. И азъ съ гордостъ можъ да кажж, не като български министръ въ днешно врѣме, а като български гражданинъ, че моето дълбоко убѣждение е, че нашето отечество е страната на земния шаръ, която, сравнително съ младитѣ години, които е прѣкарало, и неопитността, съ които се отличава въ всичкитѣ свои прѣдприятия, нашето отечество, казвамъ, е онзи кжтъ на земята, въ който злоупотрѣбленията, порокътъ, кражбитѣ оставатъ най-малко незабѣлѣзани и оставатъ най-малко наказани. Това трѣбва да съставлява и за насъ, и за страната, гордостъ и това се забѣлѣзва въ всичкитѣ отрасли на държавата. Може да ни охулатъ разни лица, може да говоржтъ за гешефтарство, може да обвиняватъ лица не повинни, безъ доказателства въ рѣка, може да хвърлжтъ калъ върху извѣстни общественни дѣатели, безъ никакво основание; но едно нѣщо остава неизмѣнимо и на практика доказано, че нито сждилищата у насъ, нито администрацията, нито народното прѣдставителство, нито правителството не сж се оскандалили, не сж се опозорили въ такива прѣстѣпления, въ такива злоупотрѣбления, явни или тайни, каквито сме виждали въ страни, много напрѣднѣли въ цивилизацията, и които съ години сж създавали своитѣ закони и иматъ опитността, която имъ позволява да прѣдотвратжтъ всичко.

Заради това, азъ моля, като приемете по принципъ настоящия законопроектъ, да приемете и гаранцитѣ, прѣдвидени въ него, за да оградимъ злоупотрѣбленията. Ако тѣхното число не може да се истрѣби окончателно, нека поне отъ година на година бжде по-малко, отъ година на година все по-нищожно и по-нищожно и азъ съмъ твърдо убѣденъ, че ние вървимъ въ това направление, въ този правъ пътъ, а не въ пжти на обратното. (Ржкоплѣскания.)

Прѣдсѣдателствуващия Христо Ивановъ: Ще се гласува. Който е съгласенъ да се приеме по принципъ законопроектътъ за общественнитѣ прѣдприятия и да се испрати на надлѣжната комисия за изучаване, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се по принципъ и ще се испрати въ комисията по Министерството на Финанситѣ.

Моля г-на секретаря Донковъ да прочете на първо четение законопроекта за измѣнение забѣлѣжката на чл. 2-й отъ Закона за акцизитѣ.

Секретарь Янколъ Донковъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за измѣнение забѣлѣжката на чл. 2-й отъ Закона за акцизитѣ.

Народното Сѣбрание, като е имало прѣдъ видъ ползата, която се принася на земледѣлието отъ страна на спиртоварението, за запазване на нашитѣ спиртни фабрики отъ външната конкуренция, допуснжло е за улеснение на

тая фабрикация, щото акцизът на произведения и изнесения от фабриката спирт да се заплаща от фабрикантите въ тримесечен срокъ.

Сега, съ построяването и туряние въ дѣйствиe на захарната фабрика при гр. София, се полага начало на фабрикуване мѣстна захаръ — ябъщо, което е сжщо отъ голѣма важностъ за земледѣлието ни. Затова, за да се насърди тази индустрия и да се даде възможностъ на производителитѣ на захарта да се борятъ съ външната конкуренция, особено като захарта е такава стока, която се продава съ почекъ отъ 4—5 мѣсеци, повѣренното ми министерство намира, че и за произведенията на мѣстнитѣ захарни фабрики трѣбва да се направи на фабрикантите улеснение, да заплащатъ акциза на произведената и изнесена отъ тѣхъ захаръ въ срокъ отъ три мѣсеца, и моли почитаемото Народно Сѣбрание, за тази цѣль, да гласува тукъ приложения законопроектъ, за измѣнение забѣлѣжката на чл. 2-й отъ Закона за акцизитѣ.

Министръ на Финанситѣ: Т. Теодоровъ.

Законопроектъ

за измѣнение забѣлѣжката на чл. 2-й отъ закона за акцизитѣ.

Забѣлѣжка: Исклучение се прави за спиртъ и захаръ, за акциза на които може да се даде три-мѣсеченъ срокъ, отъ деня на изнасянието имъ изъ фабрикатѣ. Въ такъвъ случай, фабрикатѣ сж длѣжни да даджтъ записи съ двама порѣчители“.

Прѣсѣдателствующий Христо Ивановъ: Понеже никой не иска думата, ще дамъ на гласуване. Молиж ония г-да прѣдставители, които сж съгласни да се приеме по принципъ законопроектътъ за измѣнение забѣлѣжката къмъ чл. 2-й отъ Закона за акцизитѣ и да се испрати въ надлѣжната комисия, за изучаване и докладване, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Приема се законопроектътъ по принципъ и ще се испрати въ надлѣжната комисия.

Министръ Теодоръ Теодоровъ: Г-да прѣдставители! Азъ искамъ да искамъ една молба прѣдъ васъ и да ходатайствувамъ да се не праща този законопроектъ на надлѣжната комисия, но, ако е възможно, още сега да стане второто му четение и да остане само третото му четение за идущето засѣдание. Искамъ единъ видъ сиѣшностъ и желая да мотивирамъ своето прѣдложение. Азъ ви благодаря най-напрѣдъ, за гдѣто видѣхъ, че г-да прѣдставителитѣ, въ отстъпването на тази, тѣй да се каже, облага за захарното производство, се намѣрихъ единодушни и не се издаде ни единъ противенъ гласъ. Констатирамъ това единодушие съ задоволствие, защото то прави честь на народното прѣдставителство. Касае се, г-да прѣдставители, да се даде една отсрочка отъ три мѣсеци въ плащанieto акциза за захарта, която азъ днесъ имахъ щастието да видя — захаръ, произведена за първъ пътъ въ България отъ българско цвекло. Днесъ, казвамъ, имахъ щастието да видя въ Министерството на Финанситѣ 150 грама българска захаръ. Учреждението, г-да прѣдставители, е вече

починало да произвежда тази захаръ, въ скоро врѣме ще пристѣпни да ѣхъ рафинира и да ѣхъ продава въ този видъ, въ който е внасяна до сега у насъ за консомииране. Това учреждение е чуждо. То е на една белгийска компания, изхожда отъ онзи народъ, извѣстенъ съ своята прѣдприемчивостъ, съ своята търговска, тѣй да се каже, енергия и съ който народъ насъ не ни свързватъ, освѣнъ чувства на симпатия и общностъ на интереси, защото, трѣбва да ви кажа, че нашата търговия съ тази страна — Белгия — отъ година на година все повече и повече се распространява. Фабриката, за която е дума, е едно учреждение, което е коствало на компанията 2,000.000 л., намѣрва се при Столицата и прѣзъ тази година ще консомиира до 6—7 милиона килограма цвекло, което цвекло се плаща на нашитѣ производители по 16 л. 1.000 килограма. Вие знаете, г-да прѣдставители, че тази култура до сега у насъ не сжществуваше. За първъ пътъ сега ние виждаме тази култура сжществена, благодарение на това индустриално прѣдприятие. И хората, които сж се занимавали тази година съ работението на цвеклото, за първъ пътъ, безъ да иматъ достатѣчна опитностъ, които сж получили и сѣме, и уроци, и оръдия безплатно отъ компанията, исповѣдватъ, че сж получили чистъ доходъ отъ 30—40 л. на единъ декаръ земя. Сама държавата е произвела грамадно количество цвекло въ чифлика Гурмазово, и книгитѣ на този чифликъ свидѣлствуватъ за получения, отъ тази култура, доходъ. Има се надѣжда, че въ идущата година тази фабрика, ако, разбира се, нашитѣ земледѣлци се заловятъ по-усърдно съ работението на цвеклото, да може да консомиира до 40—50 милиона килограма цвекло. Вие знаете, че годишниятъ вносъ на захарта въ България възлиза на 4,000.000 л., а съ създаването на тази фабрика една голѣма частъ отъ този вносъ ще се стараемъ да го направимъ невъзможенъ. Тѣй щото, ние трѣбва да съдѣйствуваме, по какъвто и да е начинъ, на това грамадно прѣдприятие, което е направено по най-последнитѣ изисквания на науката и въ най-усъвършенствуванъ видъ, въ какъвто видъ твърдѣ малко фабрики има даже и въ Европа. Съ насърчението, което ще дадемъ на това прѣдприятие, ние ще достигнемъ да насърчимъ и нашитѣ производители, ще да насърчимъ и нашитѣ търговци да се сдружаватъ, за да слѣдватъ примѣра на тази фабрика, и по този начинъ да направимъ, щото тия 4,000.000 л., които до сега ежегодно сме плащали въ странство за удовлетворение на една нужда, да останатъ въ страната, за да бждѣтъ сподѣлени отъ онѣзи скромни български работници, които намиратъ прѣхраната си въ работението на земята. Съ въвежданието на тази култура трѣбва да се очаква и едно повдигане на скотовѣдството у насъ, защото казватъ ми, че пѣкои продукти, които оставали при фабрикацията на захарта, служели за една много добра храна на добитѣка. Ето защо, всички земледѣлчески страни сж признавали, че ако има индустрия, които трѣбва да се фаворизиратъ, за които трѣбва да се правятъ жертви, то сж индустриитѣ на спирта и захарта; и, въ особеностъ, захарта се ползува съ такива голѣми премии въ странство за износъ,

щото може да се направи тъй евтина, както до сега сме ѝ консумирали. На тѣзи премии, които се правятъ за износа на захарта, и на тѣзи усвѣтършенствувани сръдства, съ които се ползува производството ѝ въ странство, ние не можемъ да отговоримъ, освѣнъ съ нашитѣ скромни покровителствени тарифи, а главно съ поддържката, която ще дадемъ вътрѣшно на фабриката. И тя не иска такива голѣми отстъпки, такива голѣми прѣимущества, защото хората, които сж прѣдприели построяването ѝ, сж убѣдени въ нейното процъвтване, и че тя ще стане начало на цѣлъ редъ фабрики, които като удовлетворятъ нуждитѣ на България, ще могатъ да изнасятъ захаръ и на вънъ, може би, въ Турция. Тѣ сж убѣдени, че въ страната има всички задатки да процъвтва тази индустрия и не искатъ друго, освѣнъ да се даде това облекчение, което вие, съ една дума, приехте сега на първо четение съ прѣдметния законопроектъ. Но понеже въ скоро врѣме трѣбва да стане продажбата на захарта отъ новата фабрика, нужно е финансовата администрация още сега да направи въпросното скромно облекчение на това, споредъ мене, отъ голѣма, отъ безспорна полза прѣдприятие, велико въ своитѣ послѣдствия, и заради това, моля почитаемото народно прѣдставителство да искаже още сега своето съчувствие къмъ това прѣдприятие, като приеме и на второ четение законопроекта, безъ да го праща на комисията. Това, което ще дадете, е дадено вече на спиртнитѣ фабрики. (Гласове: Прието! Прието!)

Атанасъ П. Краевъ: Г-да! Азъ си давамъ свобода да кажѣ двѣ думи по този поводъ въ полза на тѣзи белгийци, които сж напуснѣли своето отечество и сж дошли въ България да съдѣйствуватъ на насъ българитѣ за повдигане мѣстната индустрия. Белгия е една страна въ висока степенъ културна, въ висока степенъ индустриална, една страна, която въ много отношения може да ни служи за образецъ. Белгийскитѣ народъ въ много отношения, г-да, прилича на българския народъ — това го заявявамъ съ гордостъ. Ако България не е могла, обаче, да се развие до такава степенъ, за да може въ днешно врѣме да се равни съ Белгия, това се дължи не толкова на неспособността, на негъвкавостта, на непрѣдприемчивостта на българина, колкото на извъннѣрно неблагоприятнитѣ обстоятелства, които въ течението на вѣкове сж притискали духа на българина и не сж му давали да се развие и да прояви въ всичкия си блѣсъкъ, както се е проявилъ високовъзвишениятъ, великиятъ духъ на белгиеца, френеца и оня на другитѣ цивилизовани нации. Знаѣ, че въ Белгия има натрупани голѣми богатства, грамадни капитали, които просто стоѣтъ мъртви и които за да могатъ да се оползотворятъ хората отиватъ кждѣ Конго, кждѣ централна Африка или отиватъ да търсятъ останалитѣ незаети земи въ Америка. Азъ мисля, че нашата страна, която не е много населена, която се депоплира, т. е. се намалява въ числеността на населението, поради изселването на турцитѣ отъ Тузлука, Дели-Орманъ и Родопитѣ, добръ ще бѣде, ако нашето правителство, ако Народното Събрание даждѣ доказателства на белгийцитѣ, че у насъ тѣ ще намѣрятъ най-радушень

приемъ, че въ нашето отечество ще намѣрятъ най-голѣма безпечностъ за развитието на всѣкаква индустрия, каквато бихъ прѣдприели, съобразно съ мѣстнитѣ културни условия, климата и почвата, и, слѣдователно, вмѣсто да се тласкатъ въ авантюри изъ централна Африка, може да дойдѣтъ при насъ да живѣятъ, като братя, съ българитѣ, и убѣденъ съмъ, че нашата страна никога нѣма да почувствува тежестъ отъ пришелци белгийци; напротивъ, тѣ до такава степенъ ще се асимилиратъ съ насъ, щото ще ни станѣтъ достойни другари и съ тѣхъ ще можемъ да се гордѣмъ. Прочее, въ заключение исказвамъ съгласието си да се уважи исканието на г-на Финансовия Министръ, да се даде спѣшность на внесенния законопроектъ и да се даде тази привилегия на това дружество. (Ржкоплѣскания.)

Прѣдсѣдателствующия Христо Ивановъ: Ще дамъ на гласуване. Който е съгласенъ да стане още днесъ второто четение на този законопроектъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.)

Моля г-на секретаря да прочете на второ четение законопроекта.

Секретаръ Янколъ Донковъ: (Чете.)

„Законъ

за измѣнение забѣлѣжката на чл. 2-й отъ Закона за акцизитѣ“.

Прѣдсѣдателствующия Христо Ивановъ: ще се гласува. Който приема това заглавие на Закона, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Секретаръ Янколъ Донковъ: (Чете.)

„Забѣлѣжка. Исклучение се прави за спиртъ и захаръ, за акциза на които може да се даде три-мѣсеченъ срокъ отъ деня на изнасянието имъ изъ фабрицитѣ. Въ такъвъ случай фабрицитѣ сж длѣжни да даждѣ записи съ двама поржчители“.

Георги В. Даскаловъ: Искамъ да направѣ една малка бѣлѣжка върху тоя законопроектъ. Когато се даватъ извѣстни привилегии за захарта и спирта, струва ми се, че трѣбва да се даждѣ и на пивоварнитѣ фабрики. (Гласове: О! о!) Ако искаме да покровителствуваме една индустрия, трѣбва да покровителствуваме и другитѣ... (Атанасъ П. Краевъ: Като акционеръ внеси прѣдложение!) Ако ще бѣдете справедливи, бѣдете справедливи за всички, а не на едни да давате привилегии, тъй на други да не давате. Г-нъ Краевъ! Поне сега поддържете индустрията и, ако сте поддържателъ, поддържайте не само една индустрия, а всички. Не разбирамъ защо да се прави исклучение. Ако спиртътъ и захарта се покровителствуватъ, защо не и пивото? Трѣбва да се даде привилегия, както на спирта и захарта, тъй и на пивото. Азъ искамъ да се каже въ забѣлѣжката така: „исклучение се прави за спирта, пивото и захарта“ и пр. Не се искатъ Богъ знае какви привилегии, и мисля, г-нъ Министрътъ на Финанситѣ ще се съгласи съ моето прѣдложение.

Христо П. Славейковъ: Внесете законодателно предложение! (Шумъ.)

Министъръ Теодоръ Теодоровъ: Не съмъ сезиранъ съ въпроса!

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Ще дамъ на гласуване. Моля ония г-да прѣдставители, които сж съгласни да се измѣни забѣлжката на чл. 2-й отъ Закона за акцизитъ тѣй, както се прочете отъ г-на секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Георги В. Даскаловъ: Азъ направихъ прѣдложение! (Гласове: Не се приема!)

Атанасъ П. Краевъ: Ще направѣхъ интерпелация къмъ г-на Министра на Вътрѣшнитъ Дѣла!

Георги В. Даскаловъ: Азъ направихъ прѣдложение да се прибави и думата „пиво“. Трѣбва да се гласува!

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Г-нъ Даскаловъ прави прѣдложение да се прибави и думата „пиво“. Моля ония г-да прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г-на Даскалова, щото да се прибави къмъ забѣлжката и думата „пиво“, да си вдигнатъ ржката. (Молшинство.) Пада.

Никола В. Вълкановъ: Прѣдлагамъ сега да стане и третото четение!

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Не може. Третото четение ще стане въ идущето заседание, съгласно Правилника!

На дневния редъ слѣдва: утвърждение пощенскитъ конвенции и договори, приети отъ Всемирния пощенски конгресъ въ Вашингтонъ, прѣзъ 1897 год.

Г-нъ докладчикътъ Христо Златаровъ има думата.

Докладчикъ Христо Златаровъ: Г-да прѣдставители! Комисията по Министерството на Общитъ Сгради, Птищата и Сѣобщенията, на които бѣхж испратени, за изучаване и докладване, пощенскитъ конвенции и договори, приети отъ Всемирния пощенски конгресъ въ Вашингтонъ, прѣзъ 1897 год., разгледа всичкитъ актове и ги прие, както сж приети отъ нашия делегатъ въ тоя конгресъ. Повече отъ 60 държави сж приели тия актове и сж ги подписали. Отъ нашето Княжество е билъ делегиранъ г-нъ Стояновичъ, Директоръ на пошитъ и телеграфитъ, който е подписалъ слѣдующитъ актове:

Всемирна пощенска конвенция;

Окончателенъ протоколъ, относително всемирнитъ пощенски конвенции;

Правилникъ за подробноститъ и редътъ за изпълнението на конвенцията;

Конвенция за размѣняване на пощенски колетѣ;

Окончателенъ протоколъ за размѣнението на пощенскитъ колетѣ;

Правилникъ за подробноститъ и редътъ за изпълнението на конвенцията за размѣнение пощенскитъ колетѣ;

Договоръ за размѣнение на писма и кутии съ обявена стойностъ;

Окончателенъ протоколъ, относително размѣнението на писма и кутии съ обявена стойностъ;

Правилникъ за подробноститъ и редътъ за изпълнението на договора за размѣнение на писма и кутии съ съ обявена стойностъ;

Договоръ за службата на пощенскитъ записи;

Правилникъ за подробноститъ и редътъ по изпълнението на договора за службата на пощенскитъ записи;

Договоръ за посрѣдничеството на пощенската служба въ абониранieto на вѣстници и периодически списания;

Правилникъ за подробноститъ и редътъ по изпълнение на договора за посрѣдничеството на пощенската служба въ абониранieto на вѣстници и периодически списания;

Договоръ за службата за събиране стойноститъ на цѣннитъ книжа;

Правилникъ за подробноститъ и редътъ за изпълнението на договора по службата за събиране стойноститъ на цѣнни книжа, и

Договоръ за въвеждане на книжки за самоличностъ въ международнитъ пощенски сношения.

Комисията прие тѣзи договори напълно и безъ измѣнение, защото дебати не можътъ да станѣтъ и йота не може да се измѣни. Моля, прочее, Народното Собрание да утвърди тия конвенции и договори тѣй, както сж приети отъ нашия делегатъ и подписани отъ повече отъ 60 държави.

Прѣдсѣдателствующий Христо Ивановъ: Ще се гласува. Моля ония г-да прѣдставители, които сж съгласни да се утвърджтъ пощенскитъ конвенции и договори, приети отъ Всемирния пощенски конгресъ въ Вашингтонъ, прѣзъ 1897 год., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Утвърждаватъ се.

Има да съобщѣмъ на г-да прѣдставителитъ, че сж постѣпили бюджетопроектитъ за расходитъ по Върховната Сѣтна Палата, по Министерството на Правосѣдието и по Министерството на Финанситъ, които ще бѣджтъ испратени на бюджетарната комисия.

Атанасъ П. Краевъ: Имамъ да направѣмъ едно запитване къмъ г-на Министра на Вътрѣшнитъ Дѣла въ тая смисълъ: (Чете.)

„Къмъ г-на Министра на Вътрѣшнитъ Дѣла.

Запитване

отъ Прѣславския народенъ прѣдставителъ, Атанасъ П. Краевъ.

На основание чл. 107-й отъ Конституцията, имамъ честь да запитамъ г-на Министра на Вътрѣшнитъ Дѣла:

1) Извѣстно ли му е, че както на много други мѣста изъ Княжеството, тѣй напоследѣкъ и въ Разградъ, подвѣдомственнитъ му органи, злоупотрѣбѣвайки съ своето служебно положение, упражняватъ насилия надъ българскитъ граждани и ги спѣватъ въ свободното упражнение на политическитъ имъ правдини?

2) Ако всичко това добръ му е извѣстно, както прѣдполагамъ, моля го да ми обясни: какви мѣрки е взелъ до сега и има ли прѣдъ видъ да вземе нѣкои по-сериозни мѣрки, за да се спрѣтъ тия буйства, които сж отъ есте-

ство окончателно да компрометиратъ въпросния порядъкъ на държавата?

София, 9-й Ноемврий 1898 год.

Прѣславски народенъ прѣдставитель:

Атанасъ П. Краевъ“.

Прѣдсѣдательствующий Христо Ивановъ: Ще се съ-
общи запитването Ви на надлѣжния министръ.

Понеже дневниятъ редъ за днесъ е исчерпанъ, моля
г-да прѣдставителитѣ, ако има нѣщо, да прѣдложатъ за
дневенъ редъ за идущето засѣдание.

Д-ръ Георги Янколовъ: Прѣдлагамъ да се тури на
дневенъ редъ: доклади отъ разнитѣ комисии.

Прѣдсѣдательствующий Христо Ивановъ: Ще имаме на
дневенъ редъ за идущето засѣдание третото четение на
законопроекта за измѣнение заблѣжката на чл. 2-й отъ
Закона за акцизитѣ и доклади отъ разнитѣ комисии.

Понеже дневниятъ редъ е исчерпанъ, вдигамъ засѣ-
данието.

(Затворено въ 5 часътъ послѣ пладнѣ.)

Прѣдсѣдатель: Д-ръ Георги Янколовъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Христо Ивановъ.
Петко В. Горбановъ.
Георги Губидѣльниковъ.

Секретари: { Петръ Паланчевъ.
Жеко Ив. Жековъ.
Петръ К. Бобчевски.
Лука Братановъ.
Никола Ив. Козаровъ.

Секретари: { Иванъ М. Лировъ.
Иванъ Пецовъ.
Стефанъ Ивановъ.
Георги Н. Юруковъ.
Василъ Ив. Димчевъ.

Секретари: { Боби Лафчиевъ.
Христо Теодоровъ.
Георги Ив. Михайловъ.
Янколъ Донковъ.
Данчо В. Пишмановъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Хр. П. Константиновъ.